

TIJDSCHRIFT VOOR DE

RECHTEN van het KIND

IN DIT NUMMER

- Jeugdparticipatie in Nederland
- De rechten van kinderen met een handicap
- Themakatern: Geweld tegen kinderen in detentie

COLOFON

Juni 2008

Versijnt vier maal per jaar.

Het TIJDSCHRIFT VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND

is een uitgave van de Nederlandse afdeling van Defence for Children International.

Redactie

drs. Mirjam Blaak (hoofdredacteur),
mr. Goos Cardol,
mr. Manon Eijgenraam (eindredacteur),
mr. Lennie Haarsma,
drs. Majorie Kaandorp,
mr. drs. Jeanette Kok,
mr. Ton Liefwaard,
drs. mr. Carla van Os
drs. Adrienne van Rhenen
drs. Philip Romer.

Aan dit nummer werkten mee

Maartje Berger, Sharon Detrick, Hester van Deutekom,
Ina Hut, Frank Maas, Anke van Sprakel, Susanne Terhegen,
Kim de Vos.

Ontwerp omslag en binnenwerk

Charlotte Boersma

Lay-out

Ernst van Leeuwen

Fotografie

Hollandse Hoogte, Remco Bohle, Bert Andrée, Kees Bakker,
Marco Bakker

Illustratie

Wim Stevenhagen

Redactieadres

Defence for Children International Nederland
Postbus 328, 1000 AH Amsterdam
Telefoon: 020 4203771, Fax: 020 4203832
e-mail: m.eijgenraam@defenceforchildren.nl

Abonnementen

Jaarabonnement: 20
Losse nummers: 5,50
Contributie lidmaatschap DCI-Nederland 25
of 15 (voor jongeren en studenten)
Leden ontvangen automatisch het
Tijdschrift voor de Rechten van het Kind.

Abonnementenadministratie:

Defence for Children International Nederland
Postbus 328, 1000 AH Amsterdam
e-mail: info@defenceforchildren.nl
website: www.defenceforchildren.nl

Druk

Stenco, Amsterdam
ISSN: 0927-1333

© 2008

Het reproductie recht voor de artikelen, foto's en illustraties
berust bij de auteurs, fotografen en andere medewerkers
van het Tijdschrift voor de Rechten van het Kind.
Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen of
vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Defence for Children International Nederland ontvangt voor
haar activiteiten een substantiële financiële bijdrage van
de Stichting Kinderpostzegels Nederland, Plan Nederland,
Unicef Nederland en Kerk-in-Actie/Kinderen-in-de-Knel.

IN DIT NUMMER

Meebeslissen, meedenken en meebeslissen Jeugdparticipatie in Nederland Frank Maas en Kim de Vos	2
Belang van het kind voorop bij adoptie Interview met Ina Hut, directeur Wereldkinderen Hester van Deutekom	6
Gelijke kansen voor iedereen De rechten van kinderen met een handicap Manon Eijgenraam	10
"Ik vond het fijn dat het nu over onze rechten ging" Comité Foute Kinderen Bestaan Niet Carla van Os	14

RUBRIEKEN

- Redactioneel	1
- Ken je recht	9
- Kinderrechten wereldwijd	13
- Kinderrechten besproken	15
- Kinderrechtenuis	16

HET THEMAKATERN

Geweld tegen kinderen in detentie Sharon Detrick	K 1
Nederland sluit veel kinderen op Aantallen en achtergrond van kinderen in detentie Maartje Berger	K 4
Bescherming tegen geweld in detentie Wetgeving en veiligheidsrisico's Maartje Berger	K 6
Metten is weten De ontwikkeling van geweldsindicatoren Maartje Berger	K 10
Twaalf geweldsindicatoren	K 11
Aanbevelingen Sharon Detrick	K 20

REDACTIONEEL

Bemoeiburen

Lennie Haarsma

Wat helpt onmachtige ouders die hun kinderen niet de nodige veiligheid kunnen bieden? In hoeverre is de herziene meldcode kindermishandeling van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) een stap in de goede richting om alarm te slaan als kinderen mishandeld (dreigen te) worden? En wat kan de overheid doen om te bevorderen dat familie, buurt en scholen meer dan vanzelfsprekende opvoedingspartners van ouders worden? Bij deze vragen zijn de artikelen 18 en 19 van het Kinderrechtenverdrag aan de orde. Kinderen hebben namelijk het recht om beschermd te worden tegen mishandeling. En de overheid heeft de plicht om te zorgen voor preventie.

Twee recente voorstellen laten zien dat vrijblijvendheid bij ernstige gezinsproblemen niet langer wordt getolereerd. Begin september 2008 maakte de artsvereniging KNMG bekend dat artsen bij een vermoeden van kindermishandeling verplicht zijn dit te melden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). De zorgplicht voor het kind weegt zwaarder dan het beroepsgeheim. Artsen mogen zich niet meer verschuilen achter de angst dat ouders hun mishandelde kind dan niet meer naar de huisarts of het ziekenhuis brengen.

Het tweede voorstel betreft het gecombineerde advies van De Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) en de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ). Ouders moeten andere ouders aanspreken op de opvoeding van hun kinderen, zo luidt dit advies. En de overheid moet initiatieven steunen waarin ouders leren om elkaar bij de les te houden als het gaat om kindermishandeling. Volgens de Utrechtse hoogleraar Maatschappelijke opvoedingvraagstukken Micha de Winter en onderzoeker Krijn van Beek, mede-auteurs van het advies, kan kindermishandeling worden beperkt als de overheid investeert in informele verbanden en contacten tussen gezinnen. Volgens hen is dat minstens zo belangrijk als de miljoenen euro's die het kabinet besteedt aan elektronische kinddossiers, verwijzindexen en ambtelijke overlegstructuren. Zowel het voorstel van de KNMG als het gecombineerde advies van de RMO en RVZ is goed. Maar beide dragen eenzelfde risico met zich mee, namelijk voor normvervaging. Met bemoeizorg en bemoeiburen alleen kan kindermishandeling immers niet worden voorkomen.

Een goede aanpak van kindermishandeling is de vrijblijvendheid voorbij. Om kinderen veiligheid te bieden is daadkracht geboden. Op 16 september 2008 is de beleidsagenda van het Programmaministerie voor Jeugd en Gezin verschenen. Hierin staat vermeld wat de Minister voor Jeugd en Gezin gaat doen om de eigen kracht van gezinnen en jongeren te versterken, om tijds risico's te signaleren en om snel hulp te bieden. Met eerder genoemde voorstellen krijgt de minister veel nuttig materiaal aangereikt. Het is vervolgens de vraag wat hij daarmee zal doen. Wat dat betreft kijken we uit naar de nota Gezinsbeleid die de minister dit najaar uitbrengt.

Het lijkt zo normaal, belanghebbenden betrekken bij het nemen van belangrijke beslissingen. Helaas vergeten volwassenen nog te vaak om kinderen en jongeren te betrekken bij beslissingen die hen aangaan. Hierdoor blijft jeugdparticipatie een ondergeschoven kindje. Hoe zorgen we dat alle Nederlandse kinderen en jongeren serieus genomen worden? Wat zijn de voorwaarden voor geslaagde participatie?

Jeugdparticipatie in Nederland

Meedoen, meedenken en meebeslissen

Frank Maas en Kim de Vos

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) is gefundeerd op drie pijlers: bescherming (tegen bijvoorbeeld mishandeling en kinderarbeid), voorziening (zoals voedsel en gezondheidszorg) én participatie. Traditioneel staan de eerste twee pijlers het meest in de belangstelling. Kinderen en jongeren worden vooral gezien als mensen die extra bescherming en aandacht nodig hebben en niet als individuen die in staat zijn tot het nemen van autonome, afgewogen beslissingen. Duidelijk is dat zonder adequate bescherming participatie moeilijk van de grond zal komen. Daarnaast kan participatie de bescherming van kinderen ook versterken. Wanneer kinderen en jongeren ervaringen en zorgen delen met volwassenen, kunnen schendingen van rechten beter aangepakt worden. Ook kunnen kinderen volwassenen zo tot nieuwe inzichten laten komen.

Sinds de aanstelling van de Minister voor Jeugd en Gezin in 2007 is er in Nederland meer aandacht voor jeugdparticipatie. Op veel plekken in de maatschappij worden jongeren betrokken bij zaken die belangrijk voor hen zijn. Hoewel sommige van deze

initiatieven succesvol zijn, gaat er ook wel eens wat mis. In dit artikel gaan we in op de fundamenteen, de potentie en valkuilen van jeugdparticipatie.

“Ja, ga gewoon eens de straat op en vraag jongeren om hun mening. Wedden dat er veel goede ideeën uitkomen!”

Advies aan de Minister voor Jeugd en Gezin van een deelnemer aan het Nationaal Jeugddebat 2007.

Basis voor participatie

De basis voor het serieus nemen van participatie op welk vlak dan ook, is de overtuiging dat een maatschappij profiteert van betrokken en goed geïnformeerde burgers. Dit is niets minder dan een basisvoorwaarde voor een functionerende democratie. In dit licht is het zo vroeg mogelijk betrekken van jonge burgers bij de maatschappij niet meer dan logisch. Wanneer kinderen van jongs af aan mogen meedoen, meedenken en meebeslissen, worden ze in veel gevallen in hun latere leven actievere, meer betrokken burgers. Door in een vroeg stadium mee te doen, worden vaardigheden ontwikkeld die nodig zijn in een democratische samenleving. Wie gelooft in de toekomst, gelooft in jeugdparticipatie.

Jeugdparticipatie is niet een gunst die al dan niet verleend kan worden door goedwillende volwassenen, maar een fundamenteel recht. In artikel 12 IVRK is jeugdparticipatie duidelijk verankerd. Met dit artikel verzekeren de staten die partij zijn bij het Verdrag dat kinderen die in staat zijn een eigen mening te vormen, deze mening mogen uiten en wel in alle aangelegenheden die het kind betreffen. Hiermee wordt bedoeld dat de mening van kinderen een belangrijke factor dient te zijn bij het nemen van beslissingen. De bepaling beoogt echter niet de mening van kinderen altijd

Artikel 12 IVRK De mening van een kind

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Harts participatieladder

8. Initiatief bij jongeren, jongeren en volwassenen beslissen samen: meebeslissen is het hoogste niveau van participatie vanwege de gedeelde invloed van volwassenen en jongeren.
7. Initiatief en leiding bij jongeren: jongeren bedenken, organiseren en leiden zelf een activiteit zonder tussenkomst van volwassenen.
6. Initiatief bij volwassenen, jongeren beslissen mee: initiatiefnemers zijn volwassenen en jongeren beslissen in samenspraak met volwassenen.
5. Geconsulteerd en geïnformeerd: jongeren worden vooraf geraadpleegd over een activiteit dat door volwassenen ontworpen en geleid wordt zonder dat ze bij de analyse en mogelijke beleidsbeslissingen worden betrokken.
4. In opdracht en geïnformeerd: volwassenen nemen het initiatief jongeren in te schakelen en jongeren weten het hoe en waarom van hun participatie.
3. Afkopen: jongeren lijken een stem te krijgen, maar deze heeft eerder als doel de activiteit jongerenvriendelijk te doen lijken en dient niet het belang van de jongeren.
2. Decoratie: jongeren worden ingezet om activiteiten van volwassenen op te leuken door bijvoorbeeld dans of kunst.
1. Manipulatie: jongeren worden ingezet bij activiteiten van volwassenen waar zij zelf de inhoud niet van begrijpen.

een doorslaggevende factor te laten zijn. Het ligt voor de hand dat een kind mag meepraten over ingrijpende beslissingen bij een echtscheiding of adoptieprocedure. Maar ook op andere gebieden kunnen bijdragen van kinderen zeer nuttig zijn. Voor geslaagde participatie is het van groot belang dat bij volwassenen de wil bestaat om naar aanleiding van overtuigende argumenten de kant van het kind te herzien. Artikel 12 IVRK stelt minimumeisen aan de vaardigheden van een kind voor het recht tot participatie. In ieder geval moet een kind in staat zijn om een mening te vormen en de leeftijd en rijpheid van het kind moeten in ogenschouw worden genomen wanneer de mening in beraad wordt genomen. De manier van participatie moet worden afgestemd op de capaciteiten van de kinderen in kwestie. Artikel 12 IVRK biedt hier echter geen duidelijke richtlijnen voor. Het

kind moet een stem krijgen, omdat het een belanghebbende is. In plaats van reserves te maken over hoe goed dat kind ertoe in staat is, moeten staten bedenken hoe je die stem er zo goed mogelijk uit kan halen. Uit artikel 12 IVRK is zodoende een verplichting af te leiden kinderen te steunen bij het ontwikkelen van hun vaardigheden om te participeren. De praktische uitleg daarvan is afhankelijk van nationale uitgangspunten en cultuur. Artikel 12 IVRK bevat wel een directe, precieze norm waardoor dit artikel direct inroepbaar is in juridische procedures.

Participatieladder

Eén van de manieren om de implementatie van artikel 12 IVRK te toetsen, is de participatieladder van Roger A. Hart.¹ De onderste trede van deze ladder ziet kinderen slechts als objecten die ingezet kunnen worden door volwassenen. De bovenste trede biedt kinderen het volledige spectrum van meedoen, meedenken en meebeslissen. Hart benadrukt dat het niveau waarop een kind participeert niet het belangrijkste is. Het belangrijkste is de vrije keuze. Kinderen hebben het recht om kind te zijn en niet de verantwoordelijkheden van (jong)volwassenen te hoeven dragen. Programma's moeten zodanig worden ontwikkeld dat ze kinderen de maximale mogelijkheid bieden om op het hoogste niveau van hun kunnen te participeren.

Niveaus één tot en met drie noemt Hart non-participatie. Vanaf niveau vier zien we echte participatie waarbij het bij niveau acht gaat om participatie op gelijke voet.

Participatie op lokaal niveau

Jeugdparticipatie, zoals die wordt gezien door de Minister voor Jeugd en Gezin, betekent met name meedoen.² Het streven van participatie als regel en niet als uitzondering is een grote stap vooruit. De uitdaging van dit beleid zit vooral in de uitvoering. Een heikel punt is de decentralisatie van het Nederlandse jeugdbeleid. Dit is het gevolg van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) die per 1 januari 2007 van kracht is geworden. Hierdoor is er weinig ruimte om op landelijk niveau projecten te ontwikkelen die op lokaal niveau jeugdparticipatie kunnen bevorderen. Gemeentes bepalen zelf in hoeverre ze in hun jeugd willen investeren. Het gevaar hiervan is dat er vooral een focus komt te liggen op probleemjongeren en dat je kansen als jongere op meedoen afhangen van waar je woont. Preventief en positief jeugdbeleid kan er hierdoor bij inschieten. Gelijkheid en gelijke kansen, onderliggende principes voor alle mensenrechten, komen zo op een hellend vlak te staan.

In de praktijk vinden zowel op lokaal, regionaal, nationaal als internationaal niveau geslaagde en minder geslaagde vormen van jongerenparticipatie plaats. Een jeugdambtenaar die een groot enthousiasme voor basketbal dacht te signaleren, liet een

Foto: Remco Bohle

Jeugdparticipatie volgens de Minister voor Jeugd en Gezin

Jongeren moeten, ongeacht culturele achtergrond of beperking, in staat zijn om mee te denken en mee te beslissen en vooral mee te doen in Nederland. Dit moet geen uitzondering zijn, maar regel. Volwassenen kunnen niet altijd denken en leven zoals jongeren, daarom dient zoveel mogelijk gebruik gemaakt te worden van de kracht van jongeren zelf om andere jongeren te stimuleren en te motiveren en waar nodig aan te spreken.

Bron: Programmaministerie voor Jeugd en Gezin (2007). Alle kansen voor alle kinderen. Programma Jeugd en Gezin 2007-2011. September 2007, p.28-29.

groot deel van de trapveldjes omtoveren tot basketbalveldjes. Helaas werd er enkel gevoetbald op deze veldjes en moest hij zijn besluit na enkele maanden weer terugdraaien wegens gebrek aan interesse. Ook de burgemeester die een doos vol ideeën van jongeren na het versturen van een bedankbrief in de kast zette en vervolgens vol trots melding maakte van dit fantastische voorbeeld van jeugdparticipatie heeft het niet begrepen.

Gelukkig staan tegenover deze minder geslaagde voorbeelden ook veel positieve verhalen. Zo zijn er in verschillende gemeentes succesvolle jongerenraden actief. Wanneer deze hun achterban actief raadplegen, zelf met initiatieven komen en deze uitvoeren in samenwerking met de gemeenten, kunnen we spreken van geslaagde jeugdparticipatie. Een gemeente in Zuid-Holland heeft samen met een jongerenraad besloten tot de aanleg van een voetbalkooi. Meisjes uit de buurt gaven aan behoefte te hebben aan twee uitgangen, zodat ze in eventueel bedreigende situaties gemakkelijk de kooi konden verlaten. Op deze wijze geniet de jeugd van haar participatierecht en wordt door jongerenparticipatie de kwaliteit van besluitvorming verbeterd. Doordat het hier om een

De Nationale Jeugdraad

De Nationale Jeugdraad is de landelijke koepel van jongerenorganisaties. De Jeugdraad wil dat jongeren van twaalf tot dertig jaar kunnen meedoen, meedenken en meebeslissen over alles wat voor hen belangrijk is. Of het nu gaat om politieke invloed of een evenement in een gemeente, de Jeugdraad maakt het mogelijk. De Nationale Jeugdraad streeft naar de mogelijkheid om op het hoogste niveau te participeren door activiteiten te faciliteren die door jongeren zelf zijn geïnitieerd en in samenspraak met volwassenen worden uitgevoerd. Op nationaal niveau is de Nationale Jeugdraad de organisatie die jeugdparticipatie mogelijk maakt. Elk half jaar spreekt de Jeugdraad met de Minister voor Jeugd en Gezin en er wordt regelmatig op ad-hoc basis geadviseerd over het Nederlandse jeugdbeleid. Tijdens deze gesprekken vertegenwoordigt de Jeugdraad als koepelorganisatie van Nederlandse jongerenorganisaties een grote groep Nederlandse jongeren. Om postief jeugdbeleid te stimuleren reikte de Nationale Jeugdraad in samenwerking met het Ministerie voor Jeugd en Gezin dit jaar voor het eerst de Jong Lokaal Bokaal uit aan de gemeente die uitblinkt op het gebied van jeugdparticipatie.

initiatief vanuit jongeren ging, voelen gemeente en jongeren zich gezamenlijk verantwoordelijk, wat het risico op bijvoorbeeld vandalisme aanzienlijk vermindert.

Participatie op nationaal niveau

Er wordt op nationaal niveau continu gestreefd naar meer mogelijkheden om ook ongebonden jongeren te laten participeren.³ Een voorbeeld hiervan zijn de verschillende jongerenvertegenwoordigers die de Nederlandse jeugd vertegenwoordigen op verschillende fora zoals de Verenigde Naties en de Europese Unie. Deze jongerenvertegenwoordigers behartigen enerzijds de belangen van jongeren bij beleidsmakers, politici en diplomaten en informeren anderzijds jongeren over hun activiteiten. De Nederlandse jongerenvertegenwoordigers hebben bijvoorbeeld regelmatig overleg met de Staatssecretaris voor Europese Zaken, gaan met regeringsdelegaties mee naar internationale conferenties om aldaar de mening van de Nederlandse jeugd over te brengen en geven gastlessen op middelbare scholen over kwesties rondom Europa en de Verenigde Naties.⁴ Deze vorm van participatie bevindt zich hoog op de participatieladder, omdat deze vorm jongeren de kans geeft gehoord te worden over onderwerpen die belangrijk voor hen zijn.

Een ander voorbeeld is het Nationale Jeugddebate. Jaarlijks gaan 120 jongeren in de Tweede Kamer in debat met ministers en staatssecretarissen over zaken die leven onder jongeren. De input voor de debatten wordt geleverd door een representatief onderzoek onder een grote groep Nederlandse jongeren.⁵ Alle deelnemers doen op eigen initiatief mee, worden gekozen door Nederlandse jongeren en worden ten slotte door intensieve trainingen voorbereid op de debatten waardoor deze vorm van participatie hoog in Harts ladder komt. In vergelijking met andere Europese landen is jeugdparticipatie op nationaal niveau in Nederland redelijk goed ingeburgerd en worden de opvattingen van jongeren over zaken die hen aangaan op concrete wijze serieus genomen en opgevolgd door beleidsmakers.

Participatie op Europees niveau

Participatierechten worden ook benadrukt in het Europese Witboek Jeugd dat vier hoofdonderwerpen bevat: jongerenparticipatie, informatie, vrijwilligersactiviteiten en een beter begrip en kennis van jongeren.⁶ De kink in de kabel om tot uitvoering van de plannen uit dit Witboek te komen is het gedecentraliseerde Nederlandse jeugdbeleid. Zo reikt de Europese Commissie de Nederlandse overheid een set met handvatten aan om jongerenparticipatie te verbeteren, maar merkt de overheid op dat dit de verantwoordelijkheid van gemeenten is. Deze zijn op hun beurt weer veelal niet op de hoogte van het Europese Witboek.

Wel heeft de Nederlandse jeugd relatief veel

Foto: Remco Bohle

mogelijkheden om direct te participeren op Europees niveau. Europese jongeren kunnen bijvoorbeeld meedenken over het Europees jeugdbeleid middels de Structurele Dialoog. Deze dialoog wordt gehouden tussen de Europese Commissie, Nationale Jeugdleden, het Europees Jeugdforum en ministeries die zich met jongeren en jeugdbeleid bezighouden.⁷ Op deze manier zijn jongeren betrokken bij het vormgeven van de Europese en nationale plannen en zij kunnen de overheid ook ter verantwoording roepen mocht deze haar beloftes niet nakomen.

Op het gebied van meedoen wordt elk half jaar door de voorzitter van de Europese Unie een jeugd-evenement georganiseerd. Deze evenementen komen halverwege de participatieladder, omdat de te bespreken thema's worden bepaald door de voorzitter van de Europese Unie. Een ander verbeterpunt is dat jongeren die hier tot nu toe aan deelnamen veelal 'beroepsjongeren' zijn, die het jargon en de werkwijzen van hun overheden goed begrijpen, maar zelf weinig kennis hebben over wat de meerderheid van de andere jongeren in hun land vindt en wil van Europa.⁸ Zo was het thema van het jeugd-evenement in Slovenië dit voorjaar 'jongeren in achterstandsposities', maar waren bijna alle aanwezige jongeren nog nooit in contact geweest met dergelijke jongeren. De Nederlandse jongeren behoren tot de weinige ervaringsdeskundigen die hun ervaringen over jongeren in achterstandsposities konden delen.

Conclusie

Er is veel geschreven over de zin en onzin van participerende jongeren. De belangrijkste ervaring van de Nationale Jeugdraad is dat participatie tot meer participatie leidt. Goede bedoe-

lingen zijn voor succesvolle participatie en bescherming van het recht hierop echter niet voldoende. Het is daarom van belang om participatieprojecten te toetsen aan een aantal uitgangspunten: de participatieladder van Hart kan hiervoor leidend zijn.

In dit artikel hebben we initiatieven op het gebied van jeugdparticipatie beschreven. Veel bevinden zich hoog op de participatieladder van Hart. Het participatierecht van de Nederlandse jeugd lijkt op het eerste gezicht aldus goed beschermd. Willen deze initiatieven echter duurzame resultaten opleveren, dan moeten de valkuilen vermeden worden en

moet de Nederlandse jeugd de kans krijgen zelf de keuze te maken hoe en wanneer te participeren. Ook moet elk kind en elke jongere in elke gemeente dezelfde kansen krijgen om te participeren. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de nationale overheid en lokale overheden. Bovenal is het belangrijk dat de kracht van jongeren in onze samenleving wordt benut.

Frank Maas is bestuurslid Jeugdbeleid en Politiek van de Nationale Jeugdraad. Kim de Vos is beleidsmedewerker bij de Nationale Jeugdraad.

Noten

- Hart, R. A. (1992). Children's Participation. From Tokenism to Citizenship. In: *Innocenti Essays* No. 4, 1992, p. 8-14.
- Programmaministerie voor Jeugd en Gezin (2007). *Alle kansen voor alle kinderen. Programma Jeugd en Gezin 2007-2011*. September 2007, p.28-29.
- Jongeren die niet lid zijn van een landelijk georganiseerde jongerenorganisatie.
- Op het moment zijn er zeven jongerenvertegenwoordigers: twee jongerenvertegenwoordigers Europese Zaken, twee jongerenvertegenwoordigers gaan naar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, twee jongerenvertegenwoordigers gaan naar de VN-Commissie voor Duurzame Ontwikkeling en één jongerenvertegenwoordiger gaat naar UNESCO.
- De Nationale Jeugdraad voert jaarlijks het JIJ onderzoek uit, daarnaast verschijnen regelmatig rapportages van het Jeugdraadpanel van de Nationale Jeugdraad.
- Commissie van de Europese Gemeenschappen (2001). *Europees Witboek Jeugd*. Brussel: november 2001.
- De nationale jeugdleden en overige nationale jongerenbelangenorganisaties in Europa worden op Europees niveau vertegenwoordigd door het Europees Jeugdforum.
- Beroepsjongeren zijn veelal hoogopgeleide jongeren met veel bestuurservaring.

Ina Hut, directeur van de adoptievergunninghouder vereniging Wereldkinderen, maakt zich hard voor het belang van het kind op het terrein van interlandelijke adoptie. Onder haar leiding besteedt de vereniging steeds meer hulp aan de opvang van kinderen in het land van herkomst. Pas als laatste oplossing komt interlandelijke adoptie in aanmerking. Dat wordt haar niet door iedereen in dank af genomen.

Interview met Ina Hut, directeur Wereldkinderen

Belang van het kind voorop bij adoptie

Hester van Deutekom

De vereniging Wereldkinderen is een van de zeven adoptievergunninghouders in Nederland die zich bezighouden met het bemiddelen bij interlandelijke adoptie. Zij hebben een officiële vergunning van het Ministerie van Justitie gekregen om adoptieprocedures te verzorgen. Wereldkinderen valt op vanwege een gedurfde werkwijze en door de

uitspraken van directeur Ina Hut. Zij vindt dat te allen tijde het belang van het kind bij interlandelijke adoptie voorop moet staan en dat dit betekent dat over enige tijd interlandelijke adoptie niet meer zal bestaan. Een opmerkelijke uitspraak voor een directeur van een organisatie die grotendeels haar bestaan ontleent aan interlandelijke adoptie.

Artikel 21 IVRK Interlandelijke adoptie

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- a. waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- b. erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;
- c. verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke betaan bij adoptie in het eigen land;
- d. nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast gelde-lijk voordeel voor de betrokkenen;
- e. bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Vraag en aanbod

Sinds 2003 werkt Ina Hut fulltime op het terrein van interlandelijke adoptie. Dat dit niet altijd een gemakkelijke opgave is, bleek vooral de laatste jaren uit de negatieve berichtgeving in de media. Documentaires lieten zien dat er kinderen zijn die onder dwang of door misleiding worden afgestaan door hun ouders of zelfs worden geroofd. Deze kinderen komen vervolgens terecht in tehuizen, die de kinderen aanbieden voor interlandelijke adoptie en daar geld mee verdienen. Op papier lijken de adoptieprocedures echter te kloppen en worden ze door officiële adoptievergunninghouders uitgevoerd.

Een bekende zaak is die van het Indiase jongetje Rahul. Hij verbleef al zes jaar bij zijn Nederlandse adoptieouders toen duidelijk werd dat het kind op anderhalfjarige leeftijd voor zijn ouders was gestolen en doorverkocht voor interlandelijke adoptie. De biologische ouders spanden een rechtszaak aan om hun zoon terug te krijgen.¹

De achterliggende oorzaak van deze mistanden is de discrepantie tussen 'vraag' en 'aanbod'. In het Westen is er vraag van zogeheten 'wensouders' naar kinderen. Verwacht wordt dat deze vraag in de toekomst zal blijven stijgen. Het aanbod komt uit arme landen waar een vermeend 'overschot' aan kinderen is die niet in een gezinsomgeving kunnen opgroeien. Het aantal kinderen dat in aanmerking komt voor

adoptie is echter veel lager dan de vraag. Door toenemende welvaart, vrouwenemancipatie en een veranderende visie op het alleenstaande moederschap, zal dit aantal in de toekomst nog verder dalen. Daarnaast zijn landen steeds vaker in staat om kinderen lokaal op te vangen.

Belang van het kind voorop

De kinderwens van de adoptieouders dreigt het belang van het kind bij een adoptie naar de achtergrond te laten verdwijnen. En juist het belang van het kind dient voorop te staan. Daarom hoort interlandelijke adoptie volgens artikel 21 sub b van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind alleen overwogen te worden als 'andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst'. Ook het Haags Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie (Haags Adoptieverdrag) steunt hierop.

na Hut zet zich volop in voor het belang van het kind bij adoptie. Onder haar leiding is Wereldkinderen een koers gaan varen waarbij meer projectgeld wordt gestoken in de lokale opvang van kinderen. De vereniging profileert zich dan ook liever niet alleen als adoptievergunninghouder, maar ook als projecthulporganisatie. Ina Hut vertelt dat er door middel van projecthulp aandacht gaat naar gezinsversterking en gezinsvervanging: "Er gaat projectgeld naar de preventie van familiesintegratie door het begeleiden van gezinnen. Hierbij proberen we dus te voorkomen dat families uit elkaar vallen. Daarnaast zijn er projecten voor reïntegratie in de familie, het opvangen van kinderen in hun eigen familie, zoals het project in

Addis Abeba, Ethiopië. Straatkinderen worden hier opgevangen, gaan naar school en worden voorbereid om weer in een gezin te leven. Hun familie wordt ondertussen met praktische hulp en advies voorbereid op de komst van het kind. Wanneer het kind is ondergebracht, blijft het gezin financiële hulp ontvangen en krijgt het ondersteuning van maatschappelijk werkers. Het voorkomen dat families uit elkaar vallen en de opvang van kinderen in hun eigen familie valt allebei onder gezinsversterking. Als er geen familie meer is waar

het kind terecht kan, dan zoeken we naar gezinsvervanging in de vorm van permanente pleegzorg."

Door projecthulp in te zetten op gezinsversterking en -vervanging wil Wereldkinderen bijdragen aan de opvang van kinderen in het land van herkomst. Op die manier hoopt Ina Hut dat interlandelijke adoptie op den duur niet meer hoeft te bestaan omdat alle kinderen in hun eigen land kunnen worden opgevangen. Ze is ervan overtuigd dat interlandelijke adoptie op termijn niet meer nodig zal zijn als iedereen die zich bezighoudt met adoptie het belang van het kind voorop stelt. Wat haar betreft had dit zelfs een van de millenniumdoelen mogen zijn. Zij denkt dat dit waarschijnlijk wel nog een tijd op zich laat wachten. Tijdens haar vijfjarige directeurschap is ze erachter gekomen hoe ingewikkeld het werken in op het terrein van interlandelijke adoptie is. Vele politieke, commerciële, diplomatieke en emotionele belangen spelen mee. "Ik heb het gevoel alsof ik op meerdere schaakborden tegelijkertijd speel", zegt ze daarover. Zo vertelt ze dat Frankrijk bijvoorbeeld ministers naar landen stuurt met de opdracht 'verdrievoudig het aantal adoptiekinderen'.

Het feit dat Wereldkinderen steeds meer geld inzet op projecthulp, betekent niet dat ze, als adoptievergunninghouder, op korte termijn met adoptie gaan stoppen. Hut denkt dat als Wereldkinderen zich zou terugtrekken, er anderen voor in de plaats komen die misschien minder ethisch werken. En dat is in haar ogen ongewenst. "In Nederland is Wereldkinderen redelijk bepalend voor wat er gebeurt. Zo hebben we in grote mate bijgedragen aan het opstellen van normen in het kwaliteitskader voor adoptieprocedures." Het kwaliteitskader is een instrument om de kwaliteit van de bemiddeling te professionaliseren. Het kader bevat onder meer kwaliteitseisen over het adoptieproces en de bedrijfsvoering van adoptievergunninghouders. Hieraan moeten de adoptievergunninghouders in 2010 allemaal voldoen. In het document komt ook het belang van het kind in de adoptieprocedure naar voren. "De kwaliteitsnormen die nu in het kader staan, waren al onze normen maar gelden nu ook voor andere vergunninghouders", concludeert Ina Hut. Ze maakt zich hard voor het professionaliseren van de vereniging en het adoptieveld. Dat doet ze ondermeer door het Ministerie van Justitie te adviseren over, onder andere, het stellen van kwaliteitseisen aan adoptieprocedures en de nadruk te leggen op het belang van het kind door projecten te financieren die kinderen lokaal opvangen.

Internationaal toezien orgaan op adoptie

Ina Hut zou graag zien dat er een machtig internationaal orgaan komt, liefst op het niveau van de Verenigde Naties, dat toeziet op het proces van interlandelijke adopties en het belang van het kind daarin. Deze instantie zou moeten controleren of de deelnemende landen aan het Haags Adoptieverdrag daadwerkelijk prioriteit geven aan

Foto: Bert André

Kwaliteitskader vergunninghouders interlandelijke adoptie

Bij interlandelijke adoptie is een zorgvuldig en kwalitatief verantwoord adoptieproces vereist, waarin de belangen van het kind voorop staan en worden gewaarborgd. Mede met het oog op de omstandigheden waar adoptiekinderen uit komen, is met name een goede beoordeling van de geschiktheid van de aspirant-adoptiefouders van belang. Voor een kind dienen de best passende ouders te worden gezocht en dient er sprake te zijn van een goede toetsing van de buitenlandse partnerorganisaties. De vergunninghouders hebben daarbij een belangrijke rol. In de praktijk van alledag bleek dat de werkwijzen van vergunninghouders onderling nogal veel verschilden.

In juni 2008 is daarom het kwaliteitskader vergunninghouders interlandelijke adoptie verschenen waarin de visie op het belang van het kind en de wijze waarop dit belang een rol speelt bij de matching geëxpliciteerd wordt. Daarnaast geeft het kwaliteitskader criteria en kwaliteitseisen ten aanzien van de informatie over adoptiefouders en adoptiefkind en legt het de taken en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen in het matchingsproces vast. Dit document moet in eerste instantie worden gezien als een toetsingskader voor de vergunninghouders voor het berekenen van een eenduidige werkwijze en voor de bewaking van de eigen kwaliteit, waarbij het belang van het kind goed tot uiting komt. Daarnaast kan het document als handvat dienen voor de Inspectie jeugdzorg bij de uitoefening van de opgelegde toezichttaak.

Dit kwaliteitskader is opgesteld door de werkgroep kwaliteitseisen onder voorzitterschap van het Ministerie van Justitie en de vertegenwoordigers van alle vergunninghouders. Via een aparte ondertekening in dit document hebben de vergunninghouders verklaard dat zij akkoord gaan met de inhoud van dit kwaliteitskader en alles in het werk zullen stellen om aan de kwaliteitseisen zoals beschreven te voldoen. De vergunninghouders zijn in staat uiterlijk 1 januari 2010 aan de kwaliteitseisen te voldoen.

lokale adopties en zou dit ook moeten kunnen afdwingen. De reis van het Nederlandse Ministerie van Justitie naar China om daar om opheldering over adoptiemisstanden in tehuizen te vragen, is niet erg constructief volgens Ina Hut. Nederland had nooit eerder met China gesproken over adoptie en in een eerste gesprek komen de feiten nooit boven tafel. Bovendien kan China tegen een land makkelijk zeggen 'Je vertrouwt het niet? Dan laat je geen adoptiekinderen meer uit China komen. Voor jou tien anderen.' Een internationaal machting orgaan zou China kunnen dwingen om dubieuze praktijken aan te pakken.

Gezien de sterke lobby van bepaalde groepen om het aantal adoptiekinderen juist uit te breiden, kan het nog lang duren voordat een dergelijk orgaan wordt opgericht. Ina Hut gaat echter verder met de lobby hiervoor: niets doen is voor haar geen optie. De wenselijkheid en de mogelijkheid van de oprichting van een dergelijk orgaan worden momenteel onderzocht door het Ministerie van Justitie en de Tweede Kamer.

Heftige reacties

De veranderingen binnen Wereldkinderen zelf – meer aandacht naar projecthulp – zijn niet door alle leden met open armen ontvangen. Twee leden riepen op om hen te machtigen om op de algeme-

ne ledenvergadering de veranderingen te dwarsbomen. Volgens hen zou Wereldkinderen zich moeten richten 'op het ontwikkelen van nieuwe adoptiekanalen dan wel uitbreiden van bestaande kanalen.'² Vertwijfeld door deze felle reactie op de verandering van koers, is Ina Hut dit jaar bezig met het bezoeken van alle regiovergaderingen. Daar legt ze de leden vragen voor over de toekomst van de vereniging. Ze ondervindt dat vrijwel alle leden instemmen met de nieuwe koers, waarbij steeds meer aandacht gaat naar opvang van kinderen in hun eigen land. "Emotioneel vinden de leden het moeilijk", zegt Ina, "het zijn veelal leden die nog op een kindje wachten. In hun hart willen ze een kind maar rationeel begrijpen ze het wel. Ze staan erachter dat er voor kinderen eerst in hun eigen omgeving opvang wordt gezocht en ze pas als laatste goede oplossing voor interlandelijke adoptie in aanmerking komen. Want je wil toch ook niet later tegen je kind zeggen 'ja, je had in je eigen land kunnen worden opgevangen maar omdat ik een kinderwens had ben je hierheen gehaald.' Dat valt toch ook niet uit te leggen?"

Dat ouders het emotioneel moeilijk vinden, begrijpt ze goed. Ze heeft zelf ervaren hoe het is om heel lang ongewild kinderloos te zijn. Haar eerste dochter verloor ze bij de geboorte. Later – ze stond zelf dertien jaar op de wachtlijst voor adoptie bij Wereldkinderen – ging tot twee keer toe een adoptie niet door. Ze weet hoeveel pijn dat doet. Desondanks, zegt ze, mag dat niet de leidende factor zijn: het belang van het kind hoort voorop te staan.

De negatieve berichtgeving over adoptie, de heftige reactie van enkele leden op de nieuwe koers en het complexe werkveld waarin Ina Hut zich beweegt, hebben haar de afgelopen tijd veel energie gekost. Toch ziet ze het allemaal niet als werk, maar als commitment waar ze bewust voor heeft gekozen. Voordat ze bij Wereldkinderen kwam, was ze directielid bij Nyenrode. Een carrièrevrouw in het bedrijfsleven; hard werken en elk jaar meer verdienen. Na het verlies van haar dochter ging de knop om: ze wou niet langer meer meedraaien in de *ratrace*, maar zich voor iets wézenlijks inzetten. Dat werd Wereldkinderen.

Hester van Deutekom werkt bij Defence for Children – Ecpat.

Noten

1. De Minister van Justitie heeft prof. mr. Vlaardingerbroek verzocht de juridische implicaties te onderzoeken. Daarbij stond de mogelijke herroeping van een adoptie-uitspraak centraal. Op basis van de bevindingen van Paul Vlaardingerbroek stelt de minister dat, vooropgesteld dat de betreffende adoptiefouders te goeder trouw zijn en onder voorbehoud dat de beslissing een dergelijke zaak aan de rechter is, een herroeping van een in Nederland uitgesproken adoptie waarschijnlijk niet aan de orde is. Kamerstukken II 2007-08 31 265, nr. 1.
2. Brief op website 'toelichting op ingezonden stukken ten behoeve van ledenvergadering van Wereldkinderen op 21 juni 2008'.

Verzamelen en publiceren van data als overheidsverplichting

Geweld tegen kinderen in detentie

Sharon Detrick

Onder het jeugdstrafrecht in Nederland is het mogelijk om twaalf- tot en met zeventienjarigen te vervolgen en op te sluiten. Er zijn speciale jeugdgevangenissen, de zogeheten 'justitiële jeugdinrichtingen'. De rechter kan de straf 'jeugddetentie' en/of de maatregel 'plaatsing in een justitiële jeugdinrichting' (pij-maatregel) opleggen, in beide gevallen wordt de minderjarige opgesloten. In bepaalde omstandigheden kan het volwassenenstrafrecht op zestien- en zeventienjarigen worden toegepast. Data over zaken zoals jeugdcriminaliteit, de strafbare feiten die zijn begaan door jeugdigen en het aantal kinderen in detentie worden verzameld en jaarlijks gepubliceerd door het Ministerie van Justitie.

Volgens het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) dient het jeugdstrafrecht een pedagogische en niet een strikt bestraffende aanpak te hanteren. Er moet rekening worden gehouden met leeftijd en de capaciteit van jongeren om te leren en hun gedrag te veranderen. Elk kind dat ontspoord raakt, heeft het recht op een wijze van behandeling die gericht is op herintegratie in de samenleving (artikel 40 lid 1 IVRK).¹

Onder het IVRK mag de vrijheidsbeneming van een kind slechts als "uiterste maatregel" worden gehanteerd en voor de "kortst mogelijke passende duur" (artikel 37 sub b IVRK). Alternatieve maatregelen dienen beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van deze kinderen "hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit" (artikel 40 lid 4 IVRK). Het IVRK noemt daarbij regelingen zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht, advies, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding.

Nederland handelt in overeenstemming met het IVRK, aldus de Nederlandse overheid.² Naar eigen zeggen wordt de vrijheidsbeneming van jongeren alleen als ultimum remedium ('laatste redmiddel') gehanteerd. Toch is het aantal vrijheidsbenemende straffen ten aanzien van jongeren gestegen, ook in gevallen waarin het delict minder ernstig is. Daarbij valt vooral op dat de jeugddetenties tot drie maanden zijn toegenomen.³ Op 1 januari 2007 verbleven in Nederland 571 jongeren onder de achttien jaar op strafrechtelijke titel in een justitiële jeugdinrichting.

Voordat een eventuele veroordeling door de rechter plaatsvindt, kunnen twaalf- tot en met zeventienjarigen in voorlopige hechtenis worden vastgehouden. Zo'n 65 procent van de jongeren wordt uitsluitend op grond van voorlopige hechtenis geplaatst in een justitiële jeugdinrichting, volgens de Staatssecretaris van Justitie.⁴ De duur van het verblijf is dan gemiddeld 26 dagen. Deze periode wordt "gebruikt om de jongere weer op het goede spoor te krijgen (dag/nachtritme, school, woonplaats, begeleiding)",⁵ en dat terwijl de jongere nog niet eens is veroordeeld. Bovendien behoort een bevel tot voorlopige hechtenis achterwege te blijven als men ernstig rekening moet houden met de mogelijkheid dat de jongere niet veroordeeld gaat worden tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (artikel 67a lid 3 Wetboek van Strafvordering).

Verhoogd risico op geweld

Al in de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Jeugdstrafrecht (Beijing Regels) uit 1985 werd aanbevolen om de vrijheidsbeneming van een kind slechts als laatste redmiddel te gebruiken. De Beijing Regels leggen daarbij uit dat de opsluiting van een kind negatieve effecten heeft, niet alleen vanwege het vrijheidsverlies maar ook doordat het kind wordt weggehaald uit zijn of haar gebruikelijke sociale omgeving. Ook het gevaar van 'criminele besmetting' mag niet worden onderschat.

Volgens de Beijing Regels is uit onderzoek gebleken dat geen enkele vorm van institutionalisering is opgewassen tegen de vele negatieve invloeden binnen een gesloten setting. Jongeren in het bijzonder zijn kwetsbaar voor negatieve invloeden. De negatieve effecten van opsluiting zijn ook veel intenser voor jongeren dan voor volwassenen.

Bovendien lopen kinderen in detentie een verhoogd risico op geweld. In de studie van de Verenigde Naties naar Geweld tegen Kinderen wordt geconstateerd dat het met name gaat om geweldsgebruik door het personeel, de politie of veiligheidsdiensten, geweld door mede gedetineerden en zelfbeschadiging. Ook in Nederland lopen jongeren in justitiële jeugdinstellingen grote risico's op een onveilig leef-, behandel- en werkklimaat.⁶ Kinderen maken onder meer melding van zelfbeschadiging, intimidatie, slaan, steken met een mes, mishandeling, en het gebruik van dwangmiddelen en afzondering.⁷ Net zoals alle andere kinderen hebben kinderen in detentie het recht om beschermd te worden tegen alle vormen van geweld, waaronder "alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of uitbuiting, met inbegrip van seksueel misbruik" (artikel 19 IVRK).

Daarnaast zijn in het IVRK en in de Regels van de Verenigde Naties ter Bescherming van Jongeren die van hun Vrijheid zijn Beroofd (Havana Regels) uit 1990 speciale regels opgenomen omtrent de omstandigheden en behandeling van kinderen in detentie. Zo dient het gebruik van dwangmiddelen en geweld door het personeel, voor welk doel dan ook, verboden te worden. Dwangmiddelen en geweld mogen alleen in uitzonderlijke gevallen gebruikt worden, wanneer alle andere middelen zijn uitgeput en ontoereikend zijn gebleken en alleen zoals uitdrukkelijk toegestaan door de wet- en regelgeving. Het dragen van wapens door personeel dient in elke instelling waar jongeren gedetineerd zijn, verboden te zijn. Alle disciplinaire maatregelen die bestaan uit een wrede, onmenselijke of onterende behandeling zijn streng verboden, waaronder lijfstraf, opsluiting in een donkere cel, afgesloten of eenzame opsluiting of elke andere straf die de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de jongere in gevaar kan brengen. Beperking of ontzegging van contact met familieleden dient ook te worden verboden. Jongeren mogen niet meer dan één keer worden gestraft voor dezelfde disciplinaire overtreding. Collectieve sancties behoren tevens te worden verboden.

Dataverzameling

In Nederland en in de meeste andere West-Europese landen worden data over jeugdcriminaliteit en het aantal kinderen in detentie door de overheid regelmatig verzameld en openbaar gemaakt. Maar data over de veiligheid van kinderen in detentie zijn gebrekkig en worden nauwelijks gepubliceerd. Effectieve

gegevens hierover dienen door de overheid verzameld te worden, via registratie en rapportage door de detentie-instellingen aan een centrale autoriteit. Ze dienen openbaar te zijn en te worden gepubliceerd. Ze moeten toegankelijk zijn voor parlementsleden, non-gouvernementele organisaties, deskundigen, journalisten en andere geïnteresseerden.

De beschikbaarheid van effectieve data is noodzakelijk om toezicht te houden op de omstandigheden en de behandeling van kinderen in detentie en om relevante wetgeving en beleid aan te passen en te verbeteren wanneer nodig. Ook het Comité inzake de Rechten van het Kind maakt zich zorgen over het gebrek aan statistische data waaruit blijkt hoe er met kinderen in het strafrecht wordt omgegaan en vindt dat de landensystemen voor dataverzameling verbeterd moeten worden.⁸

Defence for Children Nederland is in maart 2007 gestart met het onderzoek *Violence against Children in Conflict with the Law: A Study on Indicators for Better Data Collection in Europe*, met steun van het Daphne II Programma van de Europese Commissie. Het hoofddoel was om geweldsindicatoren te ontwikkelen ter verbetering van de dataverzameling in Europese landen, in samenwerking met Defence for Children België, Defence for Children Frankrijk en de Howard League for Penal Reform (Verenigd Koninkrijk). Een jaar later werd het onderzoeksrapport in zowel het Engels als het Frans gepubliceerd: *Violence against Children in Conflict with the Law. A Study on Indicators and Data Collection in Belgium, England and Wales, France and the Netherlands*. Het rapport kreeg veel aandacht in de media en de Tweede Kamer. Europees Parlementariër Jeanine Hennis-Plasschaert stelde vragen over het onderzoek aan de Europese Commissie.

In Nederland voeren justitiële jeugdinstellingen verbetertrajecten uit, naar aanleiding van het Inspectierapport 'Veiligheid in justitiële jeugdinstellingen: een opdracht met risico's' van september 2007. Daarnaast zou de overheid ook de nodige maatregelen moeten nemen om de dataverzameling over jongeren in detentie drastisch te verbeteren. Elk jaar zouden gegevens verzameld en gepubliceerd moeten worden op basis van de twaalf geweldsindicatoren. Dan geeft de overheid echt blijk van een transparant veiligheidsbeleid voor jongeren in detentie. Zodat alle betrokkenen, inclusief de jongeren zelf, dit beleid in alle openheid ter discussie kunnen stellen.

Samenwerking met Unicef Nederland

Dit katern over Geweld tegen kinderen in detentie is met steun van Unicef Nederland tot stand gekomen. Unicef Nederland en Defence for Children werken op verschillende terreinen nauw samen om de naleving van de rechten van het kind te bevorderen en schendingen van kinderrechten tegen te gaan. Hierbij staat de bescherming van alle kinderen in Nederland tegen alle vormen van geweld centraal.

Een overheidsverplichting

De overheid is direct verantwoordelijk over alles wat er gebeurt in justitiële jeugdinrichtingen. Kinderen in detentie hebben het recht om beschermd te worden tegen alle vormen van geweld (artikel 19 IVRK). Tegenover dit recht staat de overheidsverplichting om effectieve maatregelen te nemen ter bescherming van deze groep jongeren, ook door dataverzameling.

In dit katern worden de hoofdbevindingen uit het rapport ten aanzien van Nederland onder de aandacht gebracht. De vrijheidsbeneming van jongeren, de veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen en de status van dataverzameling worden onder de loep genomen. Tot slot worden concrete aanbevelingen gedaan en een Nederlandse vertaling gegeven van de twaalf geweldsindicatoren die ontwikkeld zijn. Deze indicatoren geven een hel-

der overzicht van de basisinformatie die elk Europees land, waaronder Nederland, zou moeten kunnen produceren en publiceren. Zij maken ook een vergelijking tussen landen mogelijk.

Noten

- 1 Onder een 'kind' wordt ieder mens onder de achttien jaar verstaan (artikel 1 IVRK).
- 2 Kamerstukken II 2007-08 24587, 263.
- 3 Kamerstukken II 2007-08 24587, 263.
- 4 Kamerstukken II 2007-08 24587, 263.
- 5 Inspectie voor de Jeugdzorg e.a. (2007). *Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: een opdracht met risico's*. Utrecht.
- 6 Detrick, S. e.a. (2008). *Violence against Children in Conflict with the Law. A Study on Indicators and Data Collection in Belgium, England and Wales, France and the Netherlands*. Amsterdam: Stenco.
- 7 General Comment No. 10 (2007). *Children's Rights in Juvenile Justice*. UN Document CRC/C/GC/10 van 9 februari 2007.

Volgens het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind mag de vrijheidsbenaming van een kind slechts als uiterste maatregel worden gehanteerd. Cijfers laten zien dat het aantal gedetineerde kinderen en jongeren hoog is in Nederland. Dat roept de vraag op of vrijheidsbenaming van kinderen en jongeren wel in overeenstemming met de verdragsnorm wordt toegepast.

Aantallen en achtergronden van kinderen in detentie

Nederland sluit veel kinderen op

Maartje Berger

Jeugdstrafrecht moet rekening houden met de leeftijd van een kind en het bevorderen van zijn of haar herintegratie in de samenleving, aldus artikel 40 lid 1 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Het gedrag van jeugdige delinquenten kan immers allerlei oorzaken hebben. Er kan sprake zijn van een slecht voorbeeld of een onveilige situatie thuis, puberteitsproblemen of ouders die de opvoeding niet aankunnen. Soms zijn er helemaal geen ouders meer, is een gezin arm of is een kind op jonge leeftijd beschadigd geraakt door misbruik of kindermishandeling. Vanwege hun leeftijd en kwetsbaarheid verdienen kinderen die om wat voor reden dan ook ontspoord raken een pedagogische aanpak en een nieuwe kans.

Uit onderzoek blijkt dat detentie kinderen niet verder helpt in hun ontwikkeling en zelfs contraproductief is.¹ Vrijheidsbenaming kan grote schade toebrengen aan de kinderen, hun familie en de maatschappij. Het kan leiden tot een slechte gezondheid, een ernstige ontwikkelingsachterstand, arbeidsongeschiktheid, onherstelbare psychologische schade en het brengt hoge kosten met zich mee. De negatieve effecten zijn ernstiger naarmate een kind langer in een inrichting verblijft en wanneer de omstandigheden slecht zijn. Kinderen in justitiële inrichtingen lopen een groter risico in aanraking te komen met agressie, crimineel gedrag, prostitutie, of slachtoffer te worden van misbruik.²

“Als we kijken naar de wijze waarop jeugdcriminaliteit strafrechtelijk wordt afgehandeld is het justitiële klimaat ten aanzien van jongeren punitiever geworden. Er worden meer jongeren naar Halt gestuurd, er krijgen meer jongeren een procesverbaal, het Openbaar Ministerie seponereert minder zaken en meer jeugdigen worden vervolgd en geconfronteerd met een formele sanctie.(...) De gematigde ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit zou een stimulant moeten geven voor een meer terughoudende constructieve aanpak in plaats van het continueren van de harde, repressieve.”

Bron: Laan, P. van der (2008). De meeste jongeren zijn niet crimineel. In: *Jeugdbeleid*. Nummer 1, 2008, p. 83-84.

Zelfbeschadiging komt relatief veel voor. De kinderen zelf vinden hun straf vaak te lang of onterecht. Het verblijf in detentie is saai, ze leren er volgens eigen zeggen weinig en komen in aanraking met (nog meer) verkeerde vrienden.³

Cijfers over jeugdcriminaliteit

Vanaf 1995 is er sprake van een tendens om meer en harder te straffen, terwijl de jeugdcriminaliteit overwegend stabiel lijkt.⁴ Om de jeugdcriminaliteit te meten worden gegevens van de politie en zelfrapportage-onderzoeken gebruikt. Het verschil tussen de politiegegevens en de zelfrapportage-onderzoeken is aanzienlijk. Volgens de gegevens van de politie neemt het aantal gehoorde verdachten onder de achttien jaar toe. In 2001 werden 47.327 kinderen en jongeren verdachten gehoord, welk cijfer steeg tot 70.389 in 2006.⁵ De geregistreerde jeugdcriminaliteit is echter afhankelijk van de inzet van politieambtenaren en registratiemethoden wat kan leiden tot een vertekend beeld van de daadwerkelijke omvang. Zelfrapportage-onderzoeken onder jongeren laten een heel ander beeld zien. Volgens deze gegevens is er geen sprake van een stijgende jeugdcriminaliteit en is het aantal delicten dat door jongeren wordt gepleegd betrekkelijk stabiel.⁶

Delicten

Als een jongere een delict pleegt kan de kinderrechter drie straffen opleggen: een geldboete, een taakstraf of jeugd detentie. Jeugd detentie is alleen mogelijk als er sprake is van een misdrijf zoals diefstal, geweld, doodslag en moord. In 2006 zijn 31 procent van de gepleegde strafbare feiten door minderjarigen misdrijven tegen de openbare orde en vernielingen. Ruim 21 procent van de door minderjarigen gepleegde delicten zijn geweldsmisdrijven waaronder mishandeling, bedreiging en diefstal met geweld.⁷ Volgens cijfers over 2006 van de Dienst Justitiële Inrichtingen heeft 71,8 procent van de minderjarigen in preventieve hechtenis een geweldsdelict gepleegd. In 20,3 procent gaat het om vermogensmisdrijven, 5,5 procent betreft vandalisme en 2,3 procent is drugsgerelateerd. Naast de drie straffen kan de kinderrechter de maatregel ‘plaatsing in een inrichting voor jeugdigen’ (pij-maatregel) opleggen. Dit gebeurt in zaken waarin een jeugdige schuldig wordt bevon-

den aan een ernstig misdrijf op grond waarvan de kinderrechter vindt dat intensieve hulp en behandeling nodig is om herhaling te voorkomen. Veel jongeren (pij-passanten) wachten, soms langer dan een jaar, in een opvanginrichting op een behandelplek. Aan het einde van het jaar 2007 zaten 81 minderjarigen met een pij-maatregel in een opvanginrichting.

Cijfers over detentie

Steeds meer minderjarigen krijgen door de kinderrechter een straf opgelegd. Daarnaast is er ook een toename van het aantal opgelegde korte jeugddetenties van 913 in 1998 tot 1975 in 2006. Ook het aantal minderjarigen dat in voorarrest zit neemt toe. Toch is een kentering zichtbaar. Het totaal aantal jongeren dat in justitiële jeugdinrichtingen verblijft, daalt voor het eerst sinds jaren. Echter, in vergelijking met andere Europese landen sluit Nederland nog steeds veel kinderen op.⁸

Uit gegevens van het Openbaar Ministerie blijken er in 2006 in totaal 6.759 minderjarigen in verzekering te zijn gesteld waarvan er 4.196 in voorlopige hechtenis hebben gezeten. In de brief van de Staatsecretaris van Justitie wordt zelfs 65 procent van de jeugdigen uitsluitend op grond van voorlopige hechtenis geplaatst. Deze periode wordt, volgens de staatssecretaris, gebruikt om de jeugdige weer op het "goede spoor" te krijgen.⁹ Het totaal aantal strafrechtelijk geplaatste jongeren in justitiële jeugdinrichtingen is hoog. Op 1 januari 2007 waren 1.120 jongeren op strafrechtelijke titel in justitiële jeugdinrichtingen gedetineerd, waarvan 571 onder de achttien jaar.

Volwassenenstrafrecht

Volgens artikel 37 van het Kinderrechtenverdrag mogen kinderen en volwassenen niet bij elkaar gedetineerd worden. Ook dienen minderjarigen volgens het jeugdstrafrecht berecht te worden, wat meer bescherming biedt dan het volwassenenstrafrecht. Nederland heeft echter een voorbehoud gemaakt op artikel 37 IVRK. Dit voorbehoud geeft de rechter de mogelijkheid om, als deze daar aanleiding toe ziet op basis van de ernst van het feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan, minderjarige verdachten ouder dan zestien jaar via het volwassenenstrafrecht te berechten.¹⁰ Op deze wijze kunnen minderjarigen maximaal dertig jaar gevangenis-

straf opgelegd krijgen. In 2006 werd in 62 zaken door de kinderrechter het volwassenenstrafrecht toegepast.¹¹ Volgens de gegevens van de Dienst Justitiële Inrichtingen verbleven in 2006 elf minderjarigen in gevangenissen voor volwassenen.

Ten slotte

Ondanks dat er in Nederland een stabilisering zichtbaar is van het aantal jongeren dat in een justitiële jeugdinrichting verblijft, verblijven er veel jongeren in detentie. Het aantal doet vermoeden dat er niet alleen in zeer uitzonderlijke gevallen wordt overgegaan tot vrijheidsbeneming. Een goed alternatief lijkt voor teveel jongeren niet binnen handbereik. Nederland kan en moet nog veel doen om het aantal jongeren in detentie terug te brengen. Daarvoor dient de overheid een optimaal aanbod te creëren van alternatieven voor detentie.

Noten

- 1 Laan, A.M. van der, Vervoorn, L., Schans C.A. van der & Bogaerts S, (2008), *Ik zit vast!*. Meppel: Boom juridische uitgevers; Noije, L. van & Wittebrood, K (2008). Straffen alleen helpt niet. In: *Vrij Nederland*, 9 augustus 2008. Dorelijers, T (2007). In: *NRC Handelsblad*. *Opinie en debat*, 8 december 2007.
- 2 Pinheiro, P.S. (2006). *World Report on Violence against children*. Genève: UN Secretary-General's Study on Violence against Children, p. 189-190.
- 3 Laan, A.M. van der, Vervoorn, L., Schans C.A. van der & Bogaerts S, (2008). *Ik zit vast!* Meppel: Boom juridische uitgevers.
- 4 Weijers, I. & Liefwaard, T. (2007). Jong vast - 1995 tot 2005. Vrijheidsbeneming in het Nederlandse jeugdstrafrecht- deel 2. In: *Proces 2007/5*, p. 211.
- 5 Heide, van der W. & Eggen, A. Th. J. (2006) *Criminaliteit en rechtshandhaving 2006*. Meppel: Boom juridische Uitgevers 2006, tabel 7.2, p. 528.
- 6 Laan, P. van der (2008). De meeste jongeren zijn niet crimineel. In: *Jeugdbeleid*, nummer 1, p. 78; De Jonge, G. & Linden, A.P. van der (2007). *Jeugd en strafrecht*. Deventer: Kluwer, p. 4. Ook de gegevens van zelfrapportage-onderzoeken zijn niet volledig betrouwbaar wat betekent dat de werkelijke omvang van de jeugddriminaliteit voor een deel giswerk blijft.
- 7 Laan, van der P. (2008). De meeste jongeren zijn niet crimineel. In: *Jeugdbeleid*, nummer 1, p. 77-78.
- 8 Council of Europe Annual Penal Statistics SPACE I - 2006, Table 2. *Age structure of prison populations on 1st September 2006: median age, mean (average) age, minors and persons between 18 and 21 years of age*, p. 32.
- 9 Brief van de Staatssecretaris van Justitie aan de Voorzitter van de Tweede Kamer van 11 maart 2008, naar aanleiding van het verschijnen van het rapport *Violence Against Children in Conflict with the Law*. Kamerstukken II 2007-08 24 587, 263, p. 2.
- 10 Artikel 77b Sr; artikel 499 lid 2 van het Wetboek van Strafvordering (Sv) jo artikel 376 lid 2 Sv. Zie ook: Bartels, J. A. C. (2007). *Jeugdstrafrecht*. Deventer: Kluwer.
- 11 Megabestand OM 2002-2006, Instroom, afdoeningen en doorlooptijden van rechtbank- en kantonzaken over de jaren 2002 t/m 2006, p. 21.

Foto: Hollandse Hoogte/Joost van den Broek

De studie van de Verenigde Naties naar Geweld tegen Kinderen heeft aangetoond dat kinderen in detentie een verhoogd risico lopen om in aanraking te komen met geweld. Gedetineerde jongeren ervaren de opsluiting op zich zelf al als een vorm van geweld. Binnen de inrichting bestaan risico's zoals fysiek geweld en intimidatie door groepsgenoten en personeelsleden. Sommige wettelijke ordemaatregelen en disciplinaire straffen staan op gespannen voet met het Kinderrechtenverdrag.

Wetgeving en veiligheidsrisico's

Bescherming tegen geweld in detentie

Maartje Berger

Geweld tegen jongeren in detentie komt voor. Dit blijkt uit interviews die gehouden zijn met jongeren in justitiële jeugdinrichtingen voor het onderzoeksrapport *Violence against Children in Conflict with the Law: A Study on Indicators and Data Collection in Belgium, England and Wales, France and the Netherlands*. De oorzaak kan liggen bij het personeel van een justitiële jeugdinrichting of bij de politie, maar geweld kan ook worden veroorzaakt door kinderen zelf of het gevolg zijn van een straf.¹ De jongeren hebben onder andere de volgende voorbeelden van geweld aangegeven: slaan, steken met een mes, het toepassen van dwangmiddelen door personeel, intimidatie, afzondering, seksueel misbruik, zelfbeschadiging en zelfmoord.

Onveilig klimaat

Nederland kent diverse ministeriële regelingen waarin staat wat er bij incidenten en ordehandhaving in justitiële jeugdinrichtingen is toegestaan en wat niet. Toch is de veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen verre van gegarandeerd. Dat werd vorig jaar pijnlijk zichtbaar bij het grootste inspectieonderzoek in justitiële

jeugdinrichtingen ooit. Volgens het Inspectierapport 'Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: een opdracht met risico's' lopen jongeren in alle veertien justitiële jeugdinrichtingen te grote risico's op een onveilig leef-, behandel- en werkklimaat.² De justitiële jeugdinrichtingen slagen er niet in om het verblijf aan te wenden voor heropvoeding en behandeling van de jongeren. Verder bleek dat er veel wordt gedaan om gewelddadige situaties te beheersen, maar niet om deze situaties te voorkomen en zorg te verlenen. Er zijn nu verbetertrajecten ingezet en maatregelen genomen voor verbetering van de *screening* en diagnose, groepsverkleining, de kwaliteit van de behandelmethoden en een beter aanbod voor nazorg. Elke justitiële jeugdinrichting is verplicht om een verbeterplan op te stellen. Dit najaar brengen dezelfde toezichthouders, de Inspecties Jeugdzorg, Onderwijs, Gezondheidszorg en Sanctietoepassing, nieuwe bezoeken aan de inrichtingen voor de vervolginginspectie.

Kinderrechtenverdrag en Havana Regels

Volgens het Kinderrechtenverdrag moeten kinderen in detentie met menselijkheid en waardigheid worden behandeld, rekening houdend met de leeftijd en de behoeften van een kind. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) stelt de norm dat geen enkel kind wordt onderworpen wordt aan foltering of aan een wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing en dat kinderen in detentie rechten hebben, zoals het recht op contact met familie. Onder 'geweld' vallen volgens het Kinderrechtenverdrag "alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik" (artikel 19 IVRK).

Havana Regels

Belangrijke aanvullende bepalingen op het Kinderrechtenverdrag staan in de Regels van de Verenigde Naties ter Bescherming van Jongeren die van hun Vrijheid zijn Beroofd (Havana

Een keer was echt erg, toen kreeg ik zeventien dagen iso. Ze zeiden dat ik "groepsongeschikt" was. Ik vond het nergens op slaan, ze zeiden dat ik anderen negatief aan het beïnvloeden was. Het was drie dagen isoleer en veertien dag in de opvang. Weet je hoe langzaam de tijd daar gaat? Het is slapen, wakker worden, beetje kijken naar de witte muur, slapen. Van eten geniet je dan. Als ik mocht douchen genoot ik daarvan. Ik was blij toen ik naar de opvang mocht. Daar slaap je niet op een matras op de grond, maar heb je wel een bed. En geen blauw jurkje, scheurpak. Op de opvang mag je je kleren aan.

Jongen in justitiële jeugdinrichting (2007)

Regels). Deze bieden een kader ten aanzien van het gebruik van geweld, dwangmiddelen en disciplinaire straffen. De Havana Regels stellen dat het gebruik geweld en dwangmiddelen in justitiële jeugdinrichtingen in pinciepe verboden is en slechts in uitzonderlijke gevallen en met de grootste terughoudendheid toegepast mogen worden. Het gebruik van dwangmiddelen en geweld kan alleen zo kort mogelijk en mag niet vernederend zijn. Het is alleen toegestaan wanneer dit geregeld is in de wet en wanneer alle andere middelen zijn uitgeput en ontoereikend zijn gebleken. Het dragen van wapens is verboden in elke inrichting waar jongeren zijn gedetineerd.

Ze pakken je en je krijgt bijna geen lucht als er vier van die grote beren op je liggen. Dan pakken ze je hand zo en trekken ze je broek uit. Heel vaak onnodig ruw. Ze willen geen risico's nemen als ze je naar de isoleercel brengen.

Jongen in justitiële jeugdinrichting (2007)

De Havana Regels stellen dat: "Alle disciplinaire maatregelen die een wrede, onmenselijke of vernederende behandeling tot gevolg hebben, zijn verboden, waaronder lichamelijk geweld, plaatsing in een donkere cel, gesloten of eenzame afzondering of iedere andere straf die de fysieke of mentale gezondheid van de minderjarige kan beschadigen." Verder bepaalt het artikel dat collectief straffen verboden is. Het beperken van contact met familie en de buitenwereld als sanctie is te allen tijde verboden.

Voorlopige hechtenis

In Nederland kunnen minderjarigen worden vervolgd voor een strafbaar feit vanaf de leeftijd van twaalf jaar.³ De Nederlandse wet regelt de positie van kinderen in detentie vanaf het politieverhoor - waarvoor weinig regels bestaan - tot aan de vrijlating uit de justitiële jeugdinrichting. Ieder kind kan ongeacht zijn of haar leeftijd door de politie worden aangehouden en zes uur worden vastgehouden voor verhoor. Na arrestatie worden de ouders en de Raad voor de Kinderbescherming hierover geïnformeerd. Voordat een kind voor de rechter verschijnt, gelden met name de regels van het volwassenenstrafrecht. Speciale regelgeving voor het horen van kinderen door de politie is er nauwelijks. Het protocol Studioverhoren regelt bijvoorbeeld alleen kindvriendelijke procedures voor kinderen onder de twaalf jaar, maar geeft geen garanties over de aanwezigheid van ouders of een raadsman bij het eerste verhoor.

Minderjarigen die worden vastgehouden voor verhoor kunnen in dezelfde politiecel als volwassenen worden opgesloten. Deze regeling is in strijd met het Kinderrechtenverdrag, dat bepaalt dat ieder kind dat van zijn vrijheid wordt beroofd, gescheiden wordt van volwassenen. Het vasthouden (inverzekeringstelling) op het politiebureau van minderjarigen boven de twaalf jaar kan bij verdenking van een ernstig feit worden verlengd tot drie dagen en vijftien uur. Op basis van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen (Bjj) kunnen minderjarigen ouder dan zestien jaar voor maximaal tien dagen op een politiebureau worden vastgehouden. Na verblijf in de politiecel gaat de minderjarige naar een justitiële jeugdinrichting of een afdeling jeugd in een gevangenis voor volwassenen.⁴ Voorafgaand aan een veroordeling kan de periode van voorlopige hechtenis oplopen tot een maximum van 110 dagen.

Geweldsvoorschriften in justitiële jeugdinrichtingen

In een justitiële jeugdinrichting heerst een streng regime waarbij jongeren zich moeten houden aan een duidelijke structuur en regelmaat. De wet regelt tot in detail hoe te reageren als een jongere agressief is, zich niet aan de regels houdt of bijvoorbeeld wegloopt. De Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen is speciaal gericht op alles wat te maken heeft met het verblijf van jongeren in een inrichting.

Hierin is onder andere geregeld dat de directeur van de inrichting op basis van de wet geweld kan gebruiken als dat noodzakelijk is met het oog op handhaving van de orde en de veiligheid in de inrichting, het uitvoeren van een besluit van de directeur, om te voorkomen dat een jongere wegloopt of zich aan het toezicht onttrekt (artikel 40 Bjj). Ook de selectiefunctionaris, die vanuit het Ministerie van Justitie bepaalt in welke inrichting een jongere geplaatst wordt, is bevoegd om, indien noodzakelijk, geweld te gebruiken.

Leren of straffen

Met het opleggen van ordemaatregelen en disciplinaire straffen is het mogelijk om voor de orde en veiligheid de rechten van jongeren in justitiële jeugdinrichtingen te beperken. Ordemaatregelen zijn vooral pedagogisch van aard en bedoeld om de orde en veiligheid in de inrichting te waarborgen. Disciplinaire straffen zijn gericht op vergelding en straf. Deze hebben tot doel om het gedrag van jeugdigen dat de veiligheid in de inrichting in gevaar brengt te corrigeren en te bestraffen. Het onderscheid tussen maatregelen en straffen is vooral voor de jongeren niet altijd duidelijk. De directeur van een inrichting kan zowel in het kader van een ordemaatregel als in het kader van een disciplinaire straf besluiten een jongere voor meerdere dagen af te zonderen in een isoleercel. Andere ordemaatregelen zijn uitsluiting van verblijf op de groep, uitsluiting van activiteiten en tijdelijke overplaatsing. Disciplinaire straffen zijn opsluiting in een strafcel, een verbod op bezoek, uitsluiting van activiteiten, intrekken van verlof en een geldboete. In 2006 werd 10.262 keer een maatregel of straf opgelegd aan jongeren in detentie.⁵

Ter nadere uitwerking van de Beginselenwet zijn het Reglement justitiële jeugdinrichtingen en dertien ministeriële regelingen opgesteld waarin ondermeer regels voor het omgaan met geweld staan, zoals het Model huisregels, de Regeling melding bijzondere voorvallen, de Regeling straf- en afzonderingscel, de Regeling toepassing mechanische middelen jeugdigen en de Regeling geweldsinstructie justitiële jeugdinrichtingen. Deze laatste instructie geeft als definitie van geweld: "elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend op personen of zaken". Onder het aanwenden van geweld wordt ver-

Als de beveiliging ingrijpt, dan grijpen ze altijd heel ruw in. Een kleine jongen moest een keer naar de iso en die pakten ze en draaiden zijn arm om. Negen van de tien keer werkt het beter als je gewoon vraagt om rustig mee te gaan. Waar zouden ze je voor niks pijn doen? Ze doen je pijn voor niks als je naar de iso wordt afgevoerd.

Jongen in justitiële jeugdinrichting (2007)

staan: "het gebruiken van geweld of het dreigen met geweld waaronder niet wordt begrepen het uit voorzorg ter hand nemen van een vuurwapen". Hoe gedetailleerd de regels zijn, blijkt wel uit de bepaling van de geweldsinstructie over wat voor wapens zijn toegestaan:

- de semi-automatische uitvoering van het merk Heckler en Koch MP 5, type A2 en type A3, kaliber 9 millimeter maal 19 millimeter;
- een semi-automatisch pistool van het merk Walther P5, kaliber 9 maal 19 millimeter;
- een korte of lange wapenstok van een door de Minister van Justitie goedgekeurd merk en type;
- CS-traangasgranaten of traangasverspreidende middelen van een door de Minister van Justitie goedgekeurd merk en type.

Het wapen kan door speciaal getraind personeel worden gebruikt als er reden is om aan te nemen dat een jeugdige ook een wapen heeft, bij onrust en ter afwending van gevaar voor het leven van personen. Traangas mag alleen in gesloten ruimten worden gebruikt in opdracht van de directeur. Het kan ook tegen jeugdigen worden gebruikt die mogelijk over een wapen beschikken en is verder inzetbaar wanneer een menigte jeugdigen een ernstige en onmiddellijke bedreiging vormt voor de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting.

Er zijn opleidingsmogelijkheden voor het personeel over hoe om te gaan met geweld, maar door alle bezuinigingen staat het op een laag pitje. Verder is er veel verloop van het personeel en moeten ze ook andere cursussen volgen. De tent moet wel blijven draaien.

Medewerker justitiële jeugdinrichting (2007)

Ondanks de vele regels worden er in de justitiële jeugdinrichtingen ook buitenwettelijke maatregelen toegepast. Het komt voor dat de elektriciteit op de kamer van een jongere voor straf wordt afgesloten waardoor de jongere in het donker zit, geen tv meer kan kijken en geen boek meer kan lezen. De time-out maatregel wordt veel toepast en zorgt ervoor dat een jongere bij wijze van afkoelingsperiode soms meerdere dagen op zijn kamer moet blijven. Ook komt het voor dat een hele groep wordt gestraft en bijvoorbeeld iedere avond eerder naar kamer wordt gestuurd, totdat de jongere die de regels heeft overtreden zijn daad heeft opgebiecht. Uit de evaluatie van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen blijkt dat er meer straffen en maatregelen worden opgelegd sinds de invoering van de wet.⁶

In strijd met de regels

De Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen en de aanverwante regelgeving, waarbij het gebruik van geweld in justitiële jeugdinrichtingen onder strenge voorwaarden is toegestaan, staan op verschillende punten op gespannen voet met internationale regelgeving. Zo bepalen de Havana Regels dat het dragen van een wapen in jeugdinrichting verboden is (artikel 65 Havana Regels), terwijl het gebruik van traangas en wapens in Nederland is toegestaan. Maar er zijn meer bepalingen die niet stroken met internationale normen. Volgens de Havana Regels is opsluiting in een isoleercel als straf uitdrukkelijk verboden (artikel 67 Havana Regels) evenals andere afzonderingsmethoden die

Wat voor straffen zijn er?

Alles wat in de Bij staat wordt in meer of mindere mate toegepast. Het personeel is ervoor opgeleid. Wij hebben relatief veel psychiatrische jongeren zitten. De isolatiecel wordt relatief veel gebruikt. Hij kan als observatiekamer worden gebruikt en als strafcel. De directeur bepaalt hoe lang een jongere voor straf wordt geïsoleerd afhankelijk van feiten, omstandigheden en gemoedstoestand van de jongere en leeftijd.

Medewerker in justitiële jeugdinrichting (2007)

de mentale gesteldheid van minderjarigen schaden. Toch kan op basis van de Beginselenwet de strafcel worden gebruikt in het kader van een disciplinaire straf.

Verder blijkt in de praktijk dat bezoek van familie met name aan jongeren die in politiecellen verblijven regelmatig wordt geweigerd, vanwege een tekort aan personeel of ruimte om bezoek te kunnen ontvangen. In justitiële jeugdinrichtingen kunnen jongeren minimaal een uur per week bezoek ontvangen. Directeuren van justitiële jeugdinrichtingen hebben de mogelijkheid om in het kader van orde en veiligheid een aanvraag voor bezoek te weigeren. Als er middelen worden toegepast, zoals mondafscherming, polsbanden met een riem om de middel of een dwangjack, is het verplicht een arts op de hoogte te stellen als de maatregel langer dan zes uur duurt.⁷ Dit gaat in tegen de bepaling van de Havana Regels waarin staat dat in dergelijke gevallen de directeur onmiddellijk medisch en ander relevant personeel moet raadplegen en de zaak moet melden bij de hogere administratieve instantie (artikel 63 Havana Regels).

Het toepassen van een *holding*, waarbij de jongere wordt vastgepakt en tegen de grond wordt gedrukt, is in veel inrichtingen een standaardprocedure bij het overbrengen naar een isoleercel. Twijfelachtig is de vraag of wordt voldaan aan de internationale eis het gebruik van dwangmiddelen en geweld beperkt en zo kort mogelijk te gebruiken. De uitgebreide regelgeving wijst eerder op het in gebruik nemen van standaardprocedures dan het voorschrijven van een zorgvuldige afweging.

Interviews met jongeren

In het voorjaar van 2008 zijn twee ervaringsonderzoeken gepubliceerd die gaan over jongeren in een gesloten setting. Het Ministerie van Justitie publiceerde de resultaten van de ABC Jeugdsurvey 2007, die door meer dan 1.000 jongeren in tien justitiële jeugdinrichtingen was ingevuld.⁸ Anders dan in het eerder genoemde Inspectieonderzoek kwam hieruit naar voren dat jongeren zich over het algemeen veilig voelen in de inrichting. Hun oordeel is wel licht negatief over de vraag of er sprake is van gelijke behandeling door de groepsleiders en of die misbruik maken van hun macht. Een aantal jongeren geeft aan dat de regels, straffen en maatregelen te streng zijn en dat de klachtafhandeling te lang duurt.

In het rapport *'Ik zit vast!* Van het WODC wordt gekeken naar justitiële vrijheidsbeneming en de emotionele verwerking daarvan door de jongeren.⁹ Jongeren hebben aangegeven dat met name de eerste periode in detentie moeilijk is en dat dit bij velen gepaard gaat met gevoelens van angst. De vrijheidsbeneming tijdens de voorlopige hechtenis, wat officieel nog geen straf is, ervaren de meeste wel als straf en daarmee als onterecht

of disproportioneel. Dit leidt tot gevoelens van woede, die kunnen leiden tot agressief en regelovertrekend gedrag met een grotere kans op onveilige situaties in de opvanginrichting. Naarmate jongeren langer zijn gedetineerd passen zij zich meer aan de situatie aan en nemen heftige emotionele reacties af. Uit de interviews die in het kader van het onderzoek *Violence against Children in Conflict with the Law* met jongeren in justitiële jeugdinrichtingen zijn gehouden, komt naar voren dat zij detentie op zich als een vorm van geweld ervaren.¹⁰ Ook is gebleken dat de isoleercel regelmatig als vorm van straf gebruikt wordt en voor een te lange periode. Het gebruik van buitenwettelijke maatregelen zoals het afsluiten van stroom, ervaren jongeren als pesterij en machtsmisbruik van het personeel. Zij hebben niet het gevoel iets bij te leren tijdens detentie.

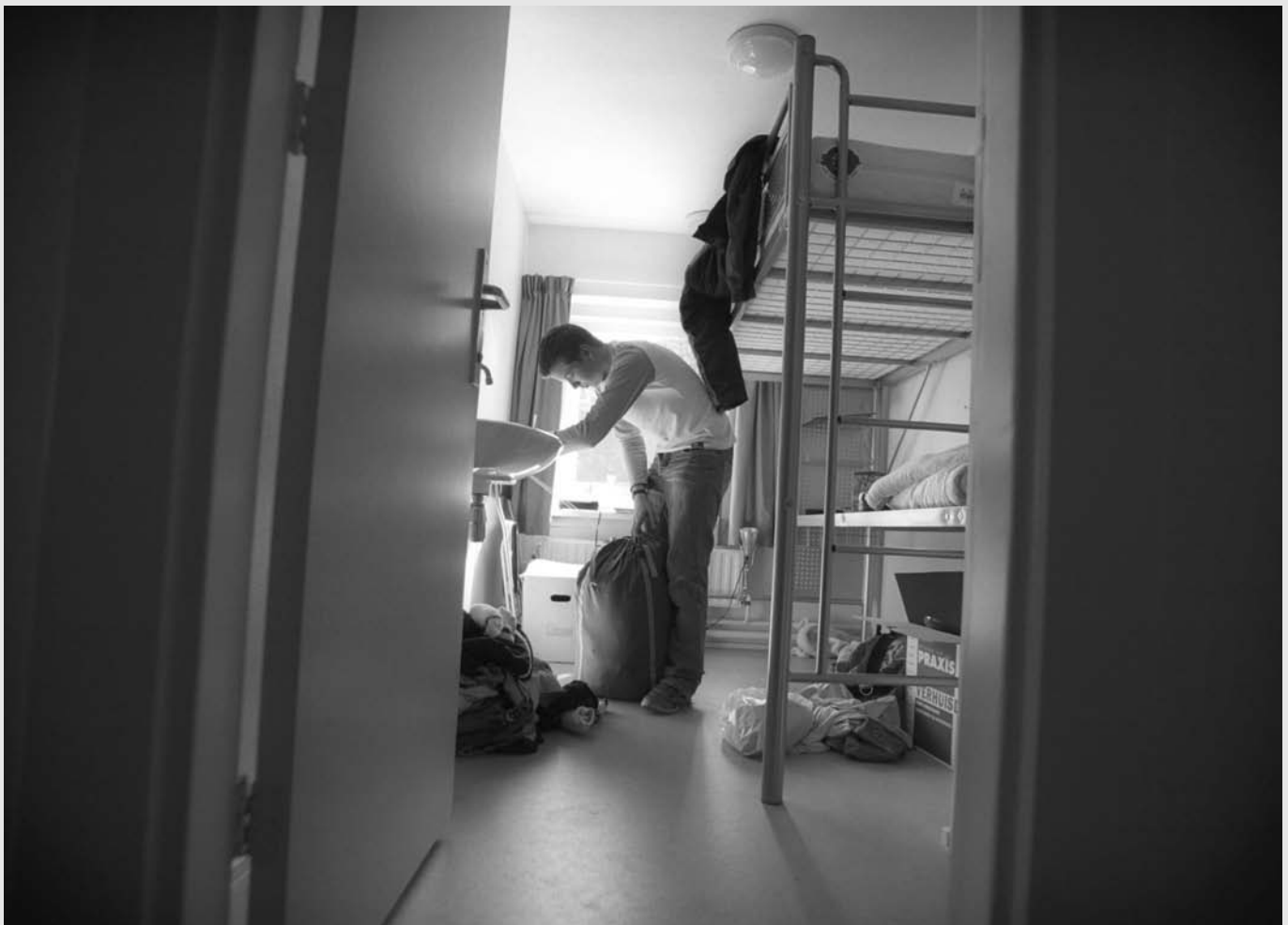
Conclusie

De Nederlandse wet biedt verschillende mogelijkheden om straf, dwang en geweld toe te passen op kinderen in detentie. Het Kinderrechtenverdrag en de Havana Regels zijn ervoor om de veiligheid van jongeren te beschermen en ter voorkoming van het plaatsvinden van geweld. De Nederlandse wet staat op gespannen voet met internationale bepalingen wanneer het gaat om het dragen van wapens en het toepassen van ordemaatregelen

en disciplinaire straffen. Zolang de wet niet voldoet aan de eisen van het Kinderrechtenverdrag en de Havana Regels lopen minderjarigen in Nederlandse jeugdinrichtingen een verhoogd risico om in aanraking te komen met geweld.

Noten

- 1 Zie ook: Pinheiro, P.S. (2006). *World Report on Violence against children*. Genève: UN Secretary-General's Study on Violence against Children, hoofdstuk 5.
- 2 Inspectie voor de Jeugdzorg e.a. (2007). *Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: een opdracht met risico's*. Utrecht.
- 3 Artikel 486 van het Wetboek van Strafvordering.
- 4 Bijvoorbeeld penitentiaire inrichting Noord-Holland Noord unit Zwaag, afdeling jeugd.
- 5 Informatie verkregen van de Dienst Justitiële Inrichtingen na een verzoek op basis van de Wet openbaarheid van bestuur.
- 6 Bruning, M.R., Liefwaard, T. & Volf, L.M.Z. (2004). *Rechten in justitiële jeugdinrichtingen: evaluatie Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen*. Amsterdam: Vrije Universiteit, Amsterdams Centrum voor Kinderstudies, p. 189.
- 7 Artikel 7 lid 5 van de Regeling toepassing mechanische middelen jeugdigen.
- 8 Jorna, A.E. (2008). *Het verblijf in justitiële jeugdinrichtingen, ABC survey 2007*. Den Haag: Ministerie van Justitie, Dienst Justitiële Inrichtingen, p. 31-36.
- 9 Laan, A.M. van der, Vervoorn, L., Schans C.A. van der & Bogaerts S, (2008), *Ik zit vast!* Meppel: Boom juridische uitgevers, p. 16 en 87.
- 10 Het grootste deel van de geïnterviewden is minderjarig. Een aantal van hen was meerderjarig, achttien of negentien jaar. De ervaringen die zij in het interview deelden gaan over de periode waarin zij minderjarigen

Kinderen in detentie zijn onzichtbaar voor de buitenwereld. Wat er achter de deuren van een gesloten inrichting gebeurt, weten maar weinig mensen. Gegevens over geweld tegen kinderen in detentie zijn niet altijd openbaar, worden onvoldoende bijgehouden en zijn moeilijk interpreteerbaar of onvolledig. Een verdere investering in dataverzameling is nodig, want zolang niet zichtbaar is op welke manier kinderen in detentie te maken hebben met geweld, is het ook niet mogelijk om ze er voldoende tegen te beschermen.

De ontwikkeling van geweldsindicatoren

Meten is weten

Maartje Berger

Om meer te weten te komen over geweld tegen kinderen in detentie is het van belang dat dit wordt geregistreerd. Ook het Comité inzake de Rechten van het Kind is van mening dat systemen voor dataverzameling verbeterd moeten worden om analyse en herziening van beleid, waar nodig, mogelijk te maken.¹ Niet alleen het verantwoordelijk personeel en overheidsambtenaren moeten toegang hebben tot betrouwbare informatie, maar ook familieleden, Kamerleden, non-gouvernementele organisaties, juristen en de media.²

In Nederland is een geruime hoeveelheid data beschikbaar over kinderen die in aanraking komen met justitie. Gegevens over het aantal jongeren in detentie, geslacht, nationaliteit, soort delict en de opgelegde straf zijn goed toegankelijk en betrouwbaar. Maar gegevens over geweld tegen kinderen in detentie zijn nauwelijks openbaar, worden incidenteel bijgehouden, zijn moeilijk interpreteerbaar of onvolledig.

Rapportageverplichting

Het Ministerie van Justitie is verantwoordelijk voor alles wat er gebeurt in de inrichtingen. Ongeoorloofde afwezigheid en andere bijzondere voorvallen in justitiële jeugdinrichtingen zoals ontvluchting, ernstige geweldsincidenten, ernstige ordeverstoring, (zelf)moord of incidenten van politiek- of publiciteitsgevoelige aard moeten direct door de directeur van de justitiële jeugdinrichting worden gemeld aan de Minister van Justitie. Dit gebeurt via het formulier 'Melding bijzonder voorval'.³ Meldingen worden niet elektronisch bijgehouden en zelden openbaar gemaakt, maar moeten wel gemeld worden aan de Inspectie Jeugdzorg die toezicht houdt op de justitiële jeugdinrichtingen. In 2007 waren er 580 meldingen vanuit justitiële jeugdinrichtingen bekend bij de Inspectie Jeugdzorg. Waarvan het merendeel (poging tot) ontvluchting betrof, 29 keer een suicide(poging) of zelfverwonding, 79 geweldsincidenten en drie strafbare handelingen door een personeelslid.⁴

Twaalf geweldsindicatoren

Gegevens over geweld tegen kinderen in detentie zijn in Nederland onvoldoende beschikbaar en toegankelijk. Uit het onder-

zoek *Violence against Children in Conflict with the Law: A Study on Indicators for Better Data Collection in Europe* blijkt dat ook in andere landen doeltreffende en transparante gegevens ontbreken. Het fundamentele doel van dit onderzoek was de ontwikkeling van kwalitatieve en kwantitatieve geweldsindicatoren om zo dataverzamelingssystemen in Europa te kunnen verbeteren. De resulterende twaalf indicatoren geven een duidelijk kader voor de informatie die ieder land zou moeten kunnen aanleveren en publiceren. Tevens zijn de indicatoren bedoeld als handvatten voor verdere beleidsontwikkeling ter bescherming van kinderen in detentie tegen geweld.

Op de volgende pagina's staat de Nederlandse vertaling van de twaalf geweldsindicatoren die door Defence for Children ontwikkeld zijn. De overheid moet maatregelen nemen zodat de dataverzameling over jongeren in detentie snel verbeterd wordt. Het Ministerie van Justitie zou ieder jaar op basis van deze twaalf indicatoren, op z'n minst, gegevens moeten verzamelen en publiceren. Dit is een voorwaarde om tot een beleid te komen waarin de rechten van kinderen en jongeren in detentie gerespecteerd worden.

Noten

- 1 General Comment No. 10 (2007). *Children's rights in Juvenile Justice*. UN Document CRC/C/GC/10 van 9 februari 2007.
- 2 Aanbeveling uit de studie van de Verenigde Naties naar Geweld tegen kinderen: "Governments should ensure that institutions are inspected regularly by appropriately empowered independent bodies with the authority to enter without warning, interview children and staff in private and investigate any alleged violence; access to institutions by NGOs, lawyers, judges, ombudspersons, national human rights institutions, parliamentarians, the media, and others as appropriate should be assured, while respecting children's privacy right."
- 3 Artikel 5 Bjj: Regeling melding bijzondere voorvallen: Op de website van DJI is begin 2008 een link aangemaakt naar incidenten.
- 4 Jaarverslag Inspectie Jeugdzorg. Utrecht, 2008.

INDICATOR 1	KINDEREN IN DETENTIE
DEFINITIE	Aantal kinderen in detentie per 100.000 kinderen.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal kinderen in detentie}}{\text{Kinderpopulatie} / 100.000}$
WAT	Deze indicator geeft informatie over het aantal kinderen in detentie in verhouding tot de totale kinderopulatie. Detentie betekent hier vrijheidsbeneming op strafrechtelijke titel, zowel voor en tijdens het strafproces als na een strafoplegging.
WAAROM	Kinderen in detentie zijn bijzonder kwetsbaar voor de negatieve effecten van opsluiting, zoals het verlies van vrijheid en scheiding van hun normale sociale omgeving en ze lopen een verhoogd risico misbruikt te worden. Het IVRK en andere internationale instrumenten stellen dat de vrijheidsbeneming van kinderen slechts als uiterste maatregel mag worden gehanteerd. Het meten van het aantal kinderen in detentie bevordert het controleren van de vooruitgang in het verminderen van het gebruik van detentie en daarmee de beleidsverandering. Door de analyse van de aard van delicten laat de indicator ook zien of detentie alleen in uitzonderlijke omstandigheden wordt toegepast.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, waarborgen dat: geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur." <i>Artikel 37 sub b IVRK.</i> - "Het plaatsen van een jongere in een instelling dient altijd een laatste redmiddel te zijn dat zo kort mogelijk moet worden gebruikt." <i>Artikel 19 lid 1 Beijing Regels.</i> - "Vrijheidsberoving van een jongere moet een laatste redmiddel zijn, zo kort mogelijk en beperkt tot uitzonderingsgevallen." <i>Artikel 2 Havana Regels.</i>
INFORMATIE-BRONNEN	De teller bestaat uit alle kinderen in detentie op een bepaalde datum. Informatie voor deze indicator kan worden gezocht bij: de justitiële (jeugd)inrichtingen, de bevoegde autoriteiten en het openbaar ministerie. Politiebureaus met cellen, (jeugd)inrichtingen en gevangnissen behoren een registratie bij te houden van alle kinderen die daar gedetineerd zijn.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd op teldatum, etniciteit, plaats van herkomst, type delict, gedetineerd voor of na strafoplegging, type justitiële (jeugd)inrichting.

INDICATOR 2	KINDERSTERFTE IN DETENTIE
DEFINITIE	Aantal sterfgevallen onder kinderen in detentie gedurende een periode van twaalf maanden, per 1.000 gedetineerde kinderen.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal sterfgevallen onder kinderen in detentie gedurende een periode van twaalf maanden}}{\text{Aantal kinderen in detentie (totaal)} / 1.000}$
WAT	Het aantal sterfgevallen onder kinderen in detentie gedurende een periode van twaalf maanden geeft belangrijke informatie over de behandeling van en zorg voor gedetineerde kinderen en brengt de meest ernstige kinderbeschermingsvraagstukken aan het licht.
WAAROM	Kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht om te verblijven in een justitiële (jeugd)inrichting die hun veiligheid garandeert en hun fysieke en mentale welzijn bevordert, onder meer door het verlenen van adequate medische zorg.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft." <i>Artikel 6 IVRK.</i> - "Elke jongere zal adequate medische zorg krijgen, zowel preventief als genezend, waaronder tandheelkundige, oogheelkundige en geestelijke gezondheidszorg en op medische indicatie geneesmiddelen en speciale diëten." <i>Artikel 49 Havana Regels.</i> - "Penitentiaire inrichtingen voor jongeren moeten gespecialiseerde preventie- en ontwenningprogramma's opzetten die worden gegeven door gekwalificeerd personeel." <i>Artikel 54 Havana Regels.</i> - "De directeur van de penitentiaire inrichting dient de familie of voogd van de betreffende jongere of een andere daartoe aangewezen persoon onmiddellijk in kennis te stellen van overlijden, van ziekte die het overbrengen van de jongere naar een externe medische faciliteit vereist of van een toestand die langer dan 48 uur klinische zorg binnen de penitentiaire inrichting vereist." <i>Artikel 56 Havana Regels.</i> - "Dwangmiddelen en geweld mogen alleen in uitzonderlijke gevallen gebruikt worden, wanneer alle andere middelen zijn uitgeput en ontoereikend zijn gebleken en alleen zoals uitdrukkelijk toegestaan en gespecificeerd door de wet en regelgeving. Ze mogen niet vernederend of ontierend zijn en behoren beperkt en zo kort mogelijk gebruikt te worden." <i>Artikel 64 Havana Regels.</i>
INFORMATIE-BRONNEN	Alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen geplaatst kunnen worden, vormen de primaire informatiebron voor deze indicator. Sterfgevallen onder alle kinderen die op strafrechtelijke titel van hun vrijheid zijn beroofd, dus zowel voor en tijdens het strafproces als na een strafoplegging, moeten worden geteld. De teller van indicator 1 is te gebruiken voor de noemer van deze indicator.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd op sterfdatum, etniciteit, plaats van herkomst, gedetineerd voor of na strafoplegging, doodsoorzaak, type justitiële (jeugd)inrichting.

INDICATOR 3	ZELFBESCHADIGING
DEFINITIE	Percentage kinderen in detentie gedurende een periode van twaalf maanden dat zichzelf beschadigt.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal kinderen in detentie dat zichzelf beschadigt gedurende een periode van twaalf maanden}}{\text{Aantal kinderen in detentie} / 100}$
WAT	Deze indicator brengt de behandeling van en de zorg voor gedetineerde kinderen in kaart en brengt de meest ernstige kinderbeschermingsvraagstukken aan het licht.
WAAROM	Kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht om te verblijven in een justitiële (jeugd)inrichting die hun veiligheid garandeert en hun fysieke en mentale welzijn bevordert, onder meer door het verlenen van adequate medische zorg. Desalniettemin kan zelfbeschadiging onder gedetineerde kinderen, waaronder zichzelf snijden en suïcidaal gedrag, veroorzaakt worden door onder meer geweld, verwaarlozing, slechte levensomstandigheden, plaatsing in detentie of afzondering voor langdurige of onbepaalde tijd. Al deze oorzaken wijzen op ernstige kinderbeschermingsvraagstukken, en slachtoffers van zelfbeschadiging tonen dat de omgeving hen onvoldoende beschermt.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft." <i>Artikel 6 IVRK.</i> - "De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft." <i>Artikel 19 lid 1 IVRK.</i> - "De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid." <i>Artikel 24 lid 1 IVRK.</i> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "Zo snel mogelijk na het moment van binnenkomst moet met iedere jongere een gesprek gevoerd worden en moet een psychologisch en maatschappelijk rapport opgesteld worden die alle factoren identificeert die relevant zijn voor de specifieke soort en het niveau van de zorg en het programma die de jongere nodig heeft." <i>Artikel 27 Havana Regels.</i> - "Jongeren die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht op faciliteiten en diensten die beantwoorden aan alle eisen op het gebied van gezondheid en menselijke waardigheid." <i>Artikel 31 Havana Regels.</i> - "Elke jongere zal adequate medische zorg krijgen, zowel preventief als genezend, waaronder tandheelkundige, oogheelkundige en geestelijke gezondheidszorg en op medische indicatie geneesmiddelen en speciale diëten." <i>Artikel 49 Havana Regels.</i> - "De familie of voogd van een jongere en elke andere persoon die door de jongere is aangewezen, heeft het recht om op verzoek geïnformeerd te worden omtrent de gezondheidstoestand van de jongere en ook wanneer zich ingrijpende veranderingen voordoen in de gezondheid van de jongere. De directeur van de penitentiaire inrichting dient de familie of voogd van de betreffende jongere of een andere daartoe aangewezen persoon onmiddellijk in kennis te stellen van overlijden, van ziekte die het overbrengen van de jongere naar een externe medische faciliteit vereist of van een toestand die langer dan 48 uur klinische zorg binnen de penitentiaire inrichting vereist. Ook moeten de consulaire autoriteiten geïnformeerd worden van de lidstaat waarvan een buitenlandse jongere ingezetene is." <i>Artikel 56 Havana Regels.</i> - "Bij overlijden van een jongere tijdens de periode van vrijheidsberoving behoort de naaste familie het recht te hebben om de overlijdensakte te controleren, om het lichaam te zien en om te bepalen wat er gebeurt met het lichaam van de overledene. Na het overlijden van een gedetineerde jongere dient er een onafhankelijk onderzoek plaats te vinden naar de doodsoorzaak, waarvan het verslag toegankelijk gemaakt moet worden voor de naaste familie. Dit onderzoek moet ook worden verricht wanneer het overlijden van een jongere plaatsvindt binnen zes maanden na zijn of haar vrijlating uit de penitentiaire inrichting en als er reden is om aan te nemen dat het overlijden gerelateerd is aan de detentieperiode." <i>Artikel 57 Havana Regels.</i> - "Personeel dient gekwalificeerd te zijn en er moeten voldoende specialisten aanwezig zijn, zoals opvoedkundigen, vakdocenten, counselors, maatschappelijk werkers, psychiaters en psychologen." <i>Artikel 81 Havana Regels.</i>
INFORMATIE-BRONNEN	Alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen geplaatst worden, zowel voor en tijdens het strafproces als na een strafoplegging, vormen de primaire informatiebron voor deze indicator. De teller van indicator 1 is te gebruiken voor de noemer van deze indicator.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd, etniciteit, gedetineerd voor of na strafoplegging, type zelfbeschadiging, type justitiële (jeugd)inrichting.

INDICATOR 4	SEKSUEEL MISBRUIK
DEFINITIE	Percentage kinderen in detentie gedurende een periode van twaalf maanden dat slachtoffer is van seksueel misbruik.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal kinderen in detentie dat slachtoffer is van seksueel misbruik gedurende een periode van twaalf maanden}}{\text{Aantal kinderen in detentie}} / 100$
WAT	Deze indicator beoordeelt de implementatie van het recht van het kind om beschermd te worden tegen alle vormen van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting.
WAAROM	Kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht om te verblijven in een justitiële (jeugd)inrichting die hun veiligheid garandeert en hun fysieke en mentale welzijn bevordert. Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, heeft het recht om beschermd te worden tegen alle vormen van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting. Seksueel misbruik van een kind in detentie roept ernstige kinderbeschermingsvraagstukken op en wijst op een onvoldoende beschermende omgeving voor gedetineerde kinderen.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft." <i>Artikel 19 lid 1 IVRK.</i> - "De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik." <i>Artikel 34 lid 1 IVRK.</i> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "Alle personeelsleden moeten de volledige bescherming van de lichamelijke en geestelijke gezondheid van jongeren waarborgen, inclusief bescherming tegen lichamelijk, seksueel emotioneel misbruik en exploitatie, en dienen onmiddellijke actie te ondernemen om waar nodig medische zorg te verzekeren." <i>Artikel 87 sub d Havana Regels.</i>
INFORMATIE-BRONNEN	Alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen geplaatst worden, zowel voor en tijdens het strafproces als na een strafoplegging, vormen de primaire informatiebron voor deze indicator. De teller van indicator 1 is te gebruiken voor de noemer van deze indicator.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd, etniciteit, gedetineerd voor of na strafoplegging, dader(s), type justitiële (jeugd)inrichting, soort geweld, plaats waar de mishandeling plaatsvond.

INDICATOR 5	SCHEIDING VAN VOLWASSENEN
DEFINITIE	Percentage kinderen in detentie dat niet volledig gescheiden is van volwassen gedetineerden.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal kinderen in detentie dat niet volledig gescheiden is van volwassen gedetineerden}}{\text{Aantal kinderen in detentie} / 100}$
WAT	Deze indicator geeft het percentage kinderen in detentie dat niet volledig gescheiden is van volwassenen. De indicator telt alle kinderen in detentie die zich bevinden in de hierbeneden beschreven categorieën (1) of (2). (1) Er is geen formele scheiding tussen volwassenen en kinderen. Kinderen worden gedetineerd in dezelfde kamers, afdelingen of cellen als volwassenen. (2) Kinderen worden gedetineerd in aparte kamers of cellen maar delen faciliteiten, zoals bewegings-, was- of eetruimtes met volwassenen. (3) Kinderen worden vastgehouden in een aparte afdeling en hebben aparte faciliteiten. (4) De justitiële (jeugd)inrichting is alleen voor kinderen.
WAAROM	Dat gedetineerde kinderen gescheiden moeten zijn van volwassen gedetineerden heeft twee doelen: het beschermen van kinderen tegen uitbuiting, misbruik en negatieve invloeden door volwassenen en het garanderen dat kinderen worden gedetineerd in justitiële (jeugd)inrichtingen die tegemoetkomen aan hun speciale behoeften.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "Jongeren in een instelling moeten gescheiden blijven van volwassenen en zullen gedetineerd worden in een afzonderlijke instelling of een afzonderlijk deel van een instelling waar ook volwassenen verblijven." <i>Artikel 26 lid 3 Beijing Regels.</i> - "In alle penitentiaire inrichtingen moeten jongeren gescheiden worden van volwassenen, tenzij ze lid van dezelfde familie zijn." <i>Artikel 29 Havana Regels.</i>
INFORMATIE-BRONNEN	Alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen geplaatst worden, zowel voor en tijdens het strafproces als na een strafoplegging.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd op telling datum, etniciteit, plaats van herkomst, gedetineerd voor of na strafoplegging, categorie van scheiding, district van detentie, type justitiële (jeugd)inrichting.

INDICATOR 6	ISOLATIE OF AFZONDERING
DEFINITIE	Percentage kinderen in detentie dat gedurende een periode van twaalf maanden minstens een keer isolatie of een afzonderingsmaatregel heeft ervaren.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal kinderen in detentie dat gedurende een periode van twaalf maanden minstens een keer isolatie of een afzonderingsmaatregel heeft ervaren}}{\text{Aantal kinderen in detentie} / 100}$
WAT	Deze indicator meet het gebruik van disciplinaire maatregelen die als een wrede, onmenselijke of onterende behandeling geïnclassificeerd moeten worden.
WAAROM	Kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht om te verblijven in een justitiële (jeugd)inrichting die hun veiligheid garandeert, en hun fysieke en mentale welzijn bevordert. Alle disciplinaire maatregelen die een wrede, onmenselijke of onterende behandeling inhouden, moeten streng verboden zijn.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft." <i>Artikel 19 lid 1 IVRK.</i> - "Geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing." <i>Artikel 37 sub a IVRK.</i> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "Alle disciplinaire maatregelen die bestaan uit een wrede, onmenselijke of onterende behandeling zijn streng verboden, evenals lijfstraf, opsluiting in een donkere cel, afgesloten of eenzame opsluiting of elke andere straf die de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de betreffende jongere in gevaar kan brengen." <i>Artikel 67 Havana Regels.</i>
INFORMATIE-BRONNEN	Alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen geplaatst kunnen worden. Het is belangrijk om te weten of het gebruik van afgesloten of eenzame opsluiting wordt geregistreerd en gerapporteerd door de justitiële (jeugd)inrichting.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd, etniciteit, gedetineerd voor of na strafoplegging, type justitiële (jeugd)inrichting, duur van afzondering, reden voor afzondering, type afzondering, een keer gebruikt (bij hetzelfde kind), vaak gebruikt (bij hetzelfde kind).

INDICATOR 7	CONTACT MET OUDERS EN FAMILIE
DEFINITIE	Percentage kinderen in detentie dat gedurende de laatste drie maanden bezocht is door, of een bezoek heeft gebracht aan ouders, voogd of een volwassen familielid.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal kinderen in detentie dat gedurende de laatste drie maanden minstens een keer is bezocht of een bezoek heeft gebracht}}{\text{Aantal kinderen in detentie} / 100}$
WAT	Deze indicator meet de implementatie van het recht van het kind in detentie op regelmatige bezoeken van, en direct contact met, zijn of haar ouders en om contact te onderhouden met zijn of haar familie door middel van bezoeken.
WAAROM	Het recht van het kind in detentie op regelmatig contact met zijn of haar ouders en familie kan ernstig worden geschonden tijdens detentie. Het ontzeggen van contact heeft ernstige gevolgen. Regelmatig contact is van bijzondere betekenis voor de reïntegratie van het kind in zijn of haar gezin na vrijlating en de psychologische gezondheid van het kind tijdens detentie.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind." <i>Artikel 9 lid 3 IVRK.</i> - "...ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, ...heeft ...het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "In het kader van het belang en het welzijn van de in een instelling geplaatste jongere krijgen de ouders of voogd het recht op toegang." <i>Artikel 26 lid 5 Beijing Regels.</i> - "...Penitentiaire inrichtingen voor jongeren moeten gedecentraliseerd zijn en zodanig van afmetingen zijn dat er toegang tot en contact tussen de jongeren en hun families mogelijk is." <i>Artikel 30 Havana Regels.</i> - "Elke jongere behoort het recht te hebben om regelmatig en frequent bezoek te krijgen, in beginsel eenmaal per week en niet minder dan eenmaal per maand, in omstandigheden die de behoefte van de jongere aan privacy, contact en onbeperkte communicatie met de familie en de advocaat respecteren." <i>Artikel 60 Havana Regels.</i> - "Het moet jongeren toegestaan zijn ...om de penitentiaire inrichting te mogen verlaten voor een bezoek aan hun huis en familie." <i>Artikel 59 Havana Regels.</i> - "De beperking of ontzegging van contact met familieleden dient voor elk doel te worden verboden." <i>Artikel 67 Havana Regels.</i>
INFORMATIEBRON	Alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen geplaatst worden.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd op tel datum, etniciteit, district van detentie, gedetineerd voor of na strafoplegging, type justitiële (jeugd)inrichting, relatie tot bezoeker, duur detentie, frequentie van bezoeken gedurende een periode van drie maanden, type bezoek (bewaakt, onbewaakt, privé, thuis), duur van het bezoek.

INDICATOR 8	INTERVIEWS BIJ VRIJLATING
DEFINITIE	Aantal kinderen in detentie per 100.000 kinderen.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Percentage kinderen in detentie dat bij vrijlating een vertrouwelijk interview heeft gehad met een onafhankelijke autoriteit}}{\text{Aantal vrijgelaten kinderen gedurende de periode van twaalf maanden} / 100}$
WAT	Deze indicator geeft het percentage vrijgelaten kinderen dat een vertrouwelijk interview heeft gehad met een onafhankelijke autoriteit.
WAAROM	Kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht om te verblijven in een justitiële (jeugd)inrichting die hun veiligheid garandeert en hun fysieke en mentale welzijn bevordert. Voorvallen van geweld wijzen op ernstige kinderschermingsvraagstukken en duiden op een zeer tekort schietende beschermende omgeving voor gedetineerde kinderen. Informatie verkregen in vertrouwelijke interviews bij vrijlating kunnen behulpzaam zijn in het verkrijgen van informatie en om het te weten komen wat kinderen zelf ervaren als vormen van geweld.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft." <i>Artikel 19 lid 1 IVRK.</i> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid." <i>Artikel 12 lid 1 IVRK.</i>
INFORMATIEBRON	Alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen geplaatst worden. Voor deze indicator, is het noodzakelijk om te weten welke kinderen zijn vrijgelaten gedurende de periode van twaalf maanden en welke van die kinderen een vertrouwelijk interview heeft gehad met een onafhankelijke autoriteit.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd bij vrijlating, etniciteit, gedetineerd voor of na strafoplegging, type justitiële (jeugd)inrichting, duur van detentie, type onafhankelijke autoriteit.

INDICATOR 9	REGELMATIG TERUGKERENDE ONAFHANKELIJKE INSPECTIES
DEFINITIE	<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid van een systeem dat regelmatige en onafhankelijke inspecties aan alle justitiële (jeugd)inrichtingen garandeert. - Percentage van justitiële (jeugd)inrichtingen dat in de laatste twaalf maanden een onafhankelijke inspectie heeft ondergaan.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal justitiële (jeugd)inrichtingen dat een inspectiebezoek heeft gehad gedurende de laatste twaalf maanden}}{\text{Aantal justitiële (jeugd)inrichtingen (totaal) / 100}}$
WAT	Deze indicator meet de mate waarin het uitgangspunt dat alle justitiële (jeugd)inrichtingen regelmatige inspectiebezoeken door gekwalificeerde en onafhankelijke personen moeten ontvangen, wordt waargemaakt in wet en beleid. Deze indicator is een beleidsindicator, maar kan ook worden gemeten in kwantitatieve vorm met gebruikmaking van de hierboven gegeven berekening.
WAAROM	Een kind in detentie moet het verblijf in zijn of haar gezin missen en is in een bijzondere kwetsbare situatie geplaatst. Op de staat rust de verplichting om bijzondere zorg en bescherming te garanderen. Het controleren van justitiële (jeugd)inrichtingen door inspectiebezoeken is een zeer belangrijke werkwijze voor de staat om te waarborgen dat speciale zorg en bescherming worden geboden in de praktijk. Het is een mechanisme voor nauwkeurig onderzoek, dat aanleiding geeft voor het herzien en verbeteren van de detentieomstandigheden.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd." <i>Artikel 37 c IVRK.</i> - "Gekwalificeerde inspecteurs of gelijkwaardige daartoe aangestelde instanties die geen deel uitmaken van het bestuur van de instelling behoren de bevoegdheid te hebben om op regelmatige basis inspecties uit te voeren en om op hun eigen initiatief onaangekondigd inspecties te doen. Zij moeten bij het uitoefenen van deze functie de volledige garantie van onafhankelijkheid hebben." <i>Artikel 72 Havana Rules.</i> - "Na voltooiing van de inspectie behoort de inspecteur verplicht te zijn een rapport van de bevindingen in te dienen. Het rapport dient een beoordeling te omvatten van de wijze waarop de penitentiaire inrichtingen onderhavige regels en relevante bepalingen van de nationale wet naleven, evenals aanbevelingen inzake de stappen die noodzakelijk geacht worden om de naleving ervan te waarborgen." <i>Artikel 74 Havana Rules.</i>
HOETE METEN	<p>Deze beleidsindicator beoordeelt of er een systeem bestaat voor het garanderen van regelmatige inspecties. Het houdt zich niet bezig met de aantallen inspectiebezoeken die plaatsvinden.</p> <p>Informatiebronnen op centraal overheidsniveau (zoals het Ministerie van Justitie, Binnenlandse Zaken, Sociale Zaken en Gezondheidszorg, Welzijn en Sport) moeten het bestaan en de structuur van een inspectiesysteem verzekeren. Zulke systemen garanderen meestal inspecties door de bevoegde autoriteit (bijvoorbeeld een magistraat of jeugdpanel), of door personen aangesteld door een centrale overheidsautoriteit (zoals een gevangeniscommissie, de inspecteur van gevangenen, een bezoekcomité of deskundigenpanel).</p> <p>Om voor deze indicator te kwalificeren moet het systeem minimaal aangeven dat inspecties regelmatig en onafhankelijk zijn (zij mogen bijvoorbeeld niet door personeelsleden van de justitiële (jeugd)inrichtingen worden uitgevoerd) en dat een van de doeleinden van de bezoeken is om de naleving van wet- en regelgeving te controleren.</p> <p>De indicator moet worden uitgedrukt op een de volgende vier niveaus:</p> <p>Niveau 1 – Systeem van onafhankelijke inspecties bestaat niet</p> <p>Niveau 2 – Systeem van onafhankelijke inspecties bestaat maar wordt zwak beschermd in wet en beleid</p> <p>Niveau 3 – Systeem van onafhankelijke inspecties bestaat en wordt matig beschermd in wet en beleid</p> <p>Niveau 4 – Systeem van onafhankelijke inspecties bestaat en wordt goed beschermd in wet en beleid.</p> <p>Als de indicator wordt gemeten in kwantitatieve vorm, bestaat de teller populatie uit het aantal justitiële (jeugd)inrichtingen dat een inspectiebezoek heeft ondergaan gedurende de laatste twaalf maanden. De noemer populatie bestaat alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen worden geplaatst.</p>
INFORMATIEBRONNEN	Informatie voor deze indicator kan verzameld worden door nationale wetgeving te onderzoeken en bij ministeries (Justitie en Binnenlandse Zaken), via de ombudsman en bestaande literatuur en rapporten op centraal niveau, tezamen met informatiebronnen op lokaal niveau zoals politiebureaus, type justitiële (jeugd)inrichtingen en rechtbanken.

INDICATOR 10	KLACHTENMECHANISMEN
DEFINITIE	<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid van een klachtensysteem voor kinderen in detentie. - Percentage van justitiële (jeugd)inrichtingen dat een operationeel klachtensysteem heeft.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal justitiële (jeugd)inrichtingen dat een operationeel klachtensysteem heeft}}{\text{Aantal justitiële (jeugd)inrichtingen (totaal) / 100}}$
WAT	Deze indicator meet de mate waarin het uitgangspunt dat kinderen in detentie het recht, hebben om beklag te doen over schendingen van hun rechten wordt beschermd in wet en beleid. Deze indicator is een beleidsindicator maar kan ook gemeten worden in kwantitatieve vorm met de hierboven aangegeven berekening.
WAAROM	Wanneer kinderen in detentie niet het recht hebben om klachten in te dienen over hun behandeling, kunnen schendingen van hun rechten plaatsvinden in stilte en degenen die verantwoordelijk zijn straffeloos blijven. Waar klachtensystemen wel bestaan, moeten zij garanderen dat klachten serieus worden behandeld en dat actie wordt ondernomen als rechtsschendingen hebben plaatsgevonden.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "Elke jongere moet de gelegenheid hebben om verzoeken of klachten in te dienen bij de directeur van de penitentiaire inrichting en bij zijn of haar gemachtigde vertegenwoordiger." <i>Artikel 76 Havana Regels.</i> - "Er zal getracht worden om een onafhankelijke functionaris aan te stellen (ombudsman) om klachten die zijn ingediend door jongeren die van hun vrijheid zijn beroofd in ontvangst te nemen en te onderzoeken en om te assisteren bij het bereiken van een passende schikking." <i>Artikel 77 Havana Regels.</i>
HOETE METEN	<p>Deze beleidsindicator beoordeelt of in een klachtensysteem voor kinderen in detentie wordt voorzien in wet en beleid. Informatiebronnen op centraal overheidsniveau (ombudsman, Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken) moeten het bestaan en de structuur van een klachtensysteem bevestigen. Gewoonlijk zullen zulke mechanismen het toestaan dat klachten worden ingediend bij de directeur van de detentie-instelling of -inrichting, of bij externe autoriteiten zoals een rechter, inspecteurs, een ombudsman of een overheidsinstantie (zoals het Ministerie van Justitie).</p> <p>De indicator moet worden uitgedrukt op een van de volgende vier niveaus:</p> <p>Niveau 1 – Klachtensysteem bestaat niet</p> <p>Niveau 2 – Klachtensysteem bestaat maar wordt zwak beschermd in wet en beleid</p> <p>Niveau 3 – Klachtensysteem bestaat en wordt matig beschermd in wet en beleid</p> <p>Niveau 4 – Klachtensysteem bestaat en wordt goed beschermd in wet en beleid.</p> <p>Als de indicator wordt gemeten in kwantitatieve vorm, bestaat de teller populatie uit het totaal aantal justitiële (jeugd)inrichtingen dat een operationeel klachtenmechanisme heeft. De noemer bestaat uit alle justitiële (jeugd)inrichtingen waar kinderen worden geplaatst, zowel voor en tijdens het strafproces als na een strafoplegging.</p>
INFORMATIE-BRONNEN	<p>Informatie voor deze indicator kan verzameld worden door onderzoek van nationale wetgeving bij ministeries (Justitie en Binnenlandse Zaken), ombudsman en in bestaande literatuur en rapporten op centraal niveau, samen met informatiebronnen op lokaal niveau zoals politiebureaus, justitiële (jeugd)inrichtingen en rechtbanken. Het is belangrijk om te onderzoeken of klachten daadwerkelijk worden ingediend en geregistreerd en of er een vervolgactie wordt ondernomen, teneinde de efficiëntie van het klachtensysteem te beoordelen.</p> <p>Onderzoek van Defence for Children (2008) heeft aangetoond dat het tevens van belang is te onderzoeken of zowel interne als externe klachtenmechanismen bestaan, alsook de toegangsmogelijkheden tot onafhankelijke en vertrouwelijke klachtenmechanismen.</p>

INDICATOR 11	BEPERKINGEN IN HET GEBRUIK VAN DWANG EN GEWELD
DEFINITIE	<ul style="list-style-type: none"> - Het bestaan van specifieke wet- en regelgeving over het gebruik van dwang(middelen) of geweld door personeel ten aanzien van kinderen in detentie. - Percentage kinderen in detentie dat minstens een keer gedurende een periode van een twaalf maanden het gebruik van dwang of geweld door personeel heeft ervaren.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Aantal kinderen in detentie dat minstens een keer gedurende een periode van een twaalf maanden het gebruik van dwang of geweld door personeel heeft ervaren}}{\text{Aantal kinderen in detentie} / 100}$
WAT	Deze indicator meet de implementatie van het recht van ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd te worden behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en op een wijze die rekening houdt met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Het is een beleidsindicator maar deze kan ook gemeten worden in kwantitatieve vorm met de hierboven aangegeven berekening.
WAAROM	Kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht om te verblijven in een justitiële (jeugd)inrichting die hun veiligheid garandeert, en hun fysieke en mentale welzijn bevordert. Het gebruik van dwang(middelen) of geweld door personeel voor welk doel dan ook dient verboden te worden, behalve in uitzonderlijke gevallen wanneer alle andere middelen zijn uitgeput en ontoereikend zijn gebleken. Het gebruik van geweld of dwang(middelen), waaronder fysieke, mechanische en medische dwangmiddelen, moet onder direct toezicht staan van een medische en/of psychologische professional. Ze mogen nooit worden gebruikt als een manier om te straffen. Het personeel moet trainingen volgen over de regels die van toepassing zijn en personeelsleden die geweld of dwang(middelen) gebruiken in strijd met die regels moeten op passende wijze worden gestraft.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - “De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.” <i>Artikel 19 lid 1 IVRK.</i> - “Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd.” <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - “Het gebruik van dwangmiddelen en geweld voor welk doel dan ook dient verboden te worden, behalve zoals uiteengezet in onderstaande regel 64.” <i>Artikel 63 Havana Regels.</i> - “Dwangmiddelen en geweld mogen alleen in uitzonderlijke gevallen gebruikt worden, wanneer alle andere middelen zijn uitgeput en ontoereikend zijn gebleken en alleen zoals uitdrukkelijk toegestaan en gespecificeerd door de wet en regelgeving. Ze mogen niet vernederend of ontarend zijn en behoren beperkt en zo kort mogelijk gebruikt te worden. Op bevel van de directeur van de instelling mogen dergelijke middelen worden ingezet om te voorkomen dat de jongere zichzelf of anderen letsel toebrengt of ernstige vernielingen aanricht. In dergelijke gevallen moet de directeur onmiddellijk medisch en ander relevant personeel raadplegen en de zaak melden bij de hogere administratieve instantie.” <i>Artikel 64 Havana Regels.</i> - “Het bezit en gebruik van wapens door personeel dient in elke instelling waar jongeren gedetineerd zijn verboden te zijn.” <i>Artikel 65 Havana Regels.</i>
HOETE METEN	Deze beleidsindicator beoordeelt of specifieke wet- en regelgeving bestaat over het gebruik van dwang(middelen) of geweld door personeel ten aanzien van kinderen in detentie. Om voor deze indicator te kwalificeren moeten nationale wet- en regelgeving gecontroleerd worden op overeenstemming met het IVRK en de hierboven genoemde Havana Regels. Het is belangrijk om uit te zoeken of het personeel van justitiële (jeugd)inrichtingen daadwerkelijk trainingen volgt over de regels die van toepassing zijn en of personeelsleden die dwang(middelen) of geweld gebruiken in strijd met die regels op passende wijze worden gestraft. De indicator moet uitgedrukt worden op een van de volgende vier niveaus: Niveau 1 - Specifieke wet- en regelgeving over het gebruik van dwang(middelen) en geweld bestaat Niveau 2 - Specifieke wet- en regelgeving over het gebruik van dwang(middelen) en geweld bestaat maar is niet in overeenstemming met de Havana Regels Niveau 3 - Specifieke wet- en regelgeving over het gebruik van dwang(middelen) of geweld bestaat en is volledig in overeenstemming met de Havana Regels Niveau 4 - Specifieke wet- en regelgeving over het gebruik van dwang(middelen) of geweld bestaat en is volledig in overeenstemming met de Havana Regels, en het personeel volgt trainingen over de regels die van toepassing zijn. Als de indicator wordt gemeten in kwantitatieve vorm, bestaat de teller populatie uit het totaal aantal kinderen in detentie dat minstens een keer gedurende een periode van een twaalf maanden het gebruik van dwang(middelen) of geweld door personeel heeft ervaren. De noemer populatie bestaat uit het totaal aantal kinderen in detentie (zie indicator 1).
INFORMATIE-BRONNEN	Informatie voor deze indicator kan verzameld worden door onderzoek van nationale wetgeving en bij ministeries (Justitie en Binnenlandse Zaken, Sociale Zaken en Gezondheidszorg, Welzijn en Sport) en in bestaande literatuur en rapporten op centraal niveau, samen met informatiebronnen op lokaal niveau zoals justitiële (jeugd)inrichtingen.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd, etniciteit, gedetineerd voor of na strafoplegging, type justitiële (jeugd)inrichting, soort dwang(middel) of geweld, een keer gebruikt (bij hetzelfde kind), af en toe gebruikt (bij hetzelfde kind), vaak gebruikt (bij hetzelfde kind).

INDICATOR 12	SPECIFIEKE DISCIPLINAIRE PROCEDURES EN MAATREGELEN
DEFINITIE	<ul style="list-style-type: none"> - Het bestaan van specifieke wet- en regelgeving over disciplinaire procedures en maatregelen ten aanzien van kinderen in detentie. - Percentage kinderen in detentie dat minstens een keer gedurende een periode van twaalf maanden een disciplinaire maatregel heeft ervaren.
TELLER NOEMER	$\frac{\text{Percentage van kinderen in detentie dat minstens een keer een disciplinaire maatregel heeft ervaren gedurende een periode van 12 maanden}}{\text{Aantal kinderen in detentie (totaal) / 100}}$
WAT	Deze indicator meet de implementatie van het recht van ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd te worden behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en op een wijze die rekening houdt met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Het is een beleidsindicator maar kan ook gemeten worden in kwantitatieve vorm met de hierboven aangegeven berekening.
WAAROM	Kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, hebben het recht om gedetineerd te zijn in een justitiële (jeugd)inrichting die hun veiligheid garandeert, en hun fysieke en mentale welzijn bevordert. Disciplinaire maatregelen en procedures dienen uitsluitend het belang van de veiligheid en een ordelijk gemeenschapsleven en moeten passen bij het in stand houden van de inherente waardigheid van de jongere en de fundamentele doelstelling van de institutionele zorg, namelijk het doen doordringen van een gevoel van gerechtigheid, zelfrespect en respect voor fundamentele mensenrechten. Alle disciplinaire maatregelen die bestaan uit een wrede, onmenselijke of ontorende behandeling zijn streng verboden.
KINDER-RECHTEN	<ul style="list-style-type: none"> - "De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft." <i>Artikel 19 lid 1 IVRK.</i> - "Ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd." <i>Artikel 37 sub c IVRK.</i> - "Disciplinaire maatregelen en procedures dienen uitsluitend het belang van de veiligheid en een ordelijk gemeenschapsleven en moeten passen bij het in stand houden van de inherente waardigheid van de jongere en de fundamentele doelstelling van de institutionele zorg, namelijk het doen doordringen van een gevoel van gerechtigheid, zelfrespect en respect voor de basisrechten van elk persoon." <i>Artikel 66 Havana Regels.</i> - "Alle disciplinaire maatregelen die bestaan uit een wrede, onmenselijke of ontorende behandeling zijn streng verboden, evenals lijfstraf, opsluiting in een donkere cel, afgesloten of eenzame opsluiting of elke andere straf die de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de betreffende jongere in gevaar kan brengen. Minder voedsel verstrekken en de beperking of ontzegging van contact met familieleden dient voor elk doel te worden verboden. Arbeid moet altijd worden beschouwd als opvoedkundig hulpmiddel en als een manier om het zelfrespect van de jongere te bevorderen bij zijn of haar voorbereiding voor de terugkeer naar de samenleving, en mag niet worden opgelegd als disciplinaire sanctie. Jongeren mogen niet meer dan één keer worden gestraft voor dezelfde disciplinaire overtreding. Collectieve sancties behoren te worden verboden." <i>Artikel 67 Havana Regels.</i> - "De wetten of regelgevingen die door de bevoegde administratieve instantie worden gehanteerd, moeten normen vastleggen met betrekking tot de volgende zaken, waarbij volledig rekening gehouden wordt met de fundamentele kenmerken, behoeften en rechten van jongeren: <ul style="list-style-type: none"> a) Gedrag dat een disciplinaire overtreding is; b) Soort en duur van de disciplinaire sancties die opgelegd mogen worden; c) De instantie die bevoegd is om dergelijke sancties op te leggen; d) De instantie die bevoegd is om een beroep af te handelen." <i>Artikel 68 Havana Regels.</i> - "Wangedrag dient onverwijld te worden gemeld bij de bevoegde instantie, die daar zonder overmatige vertraging over moet beslissen. De bevoegde instantie dient de zaak zorgvuldig te onderzoeken." <i>Artikel 69 Havana Regels.</i> - "Een jongere dient niet disciplinair gestraft te worden behalve wanneer dit strikt in overeenstemming is met de termen van de geldende wetten en regelgevingen. Een jongere dient niet gestraft te worden tenzij hij of zij zodanig geïnformeerd is over de vermeende overtreding dat hij of zij het volledig begrijpt en de gelegenheid heeft gekregen om zichzelf te verdedigen, waaronder het recht om in beroep te gaan bij een bevoegde onpartijdige instantie. Van alle disciplinaire procedures dienen de volledige gegevens bewaard te worden." <i>Artikel 70 Havana Regels.</i> - "Jongeren behoren niet verantwoordelijk te zijn voor disciplinaire functies, behalve bij het toezicht op gespecificeerde, maatschappelijke, opvoedkundige of sportieve activiteiten of bij autonome programma's." <i>Artikel 71 Havana Regels.</i>
INFORMATIE-BRONNEN	Informatie voor deze indicator kan verzameld worden door middel van nationale wetgeving, ministeries (Justitie en Binnenlandse Zaken, Sociale Zaken en Gezondheidszorg, Welzijn en Sport) en bestaande literatuur en rapporten op centraal niveau, tezamen met informatiebronnen op lokaal niveau zoals justitiële (jeugd)inrichtingen.
CATEGORISERING	Geslacht, leeftijd, etniciteit, gedetineerd voor of na strafoplegging, type justitiële (jeugd)inrichtingen, soort disciplinaire maatregel, een keer gebruikt (bij hetzelfde kind), af en toe gebruikt (bij hetzelfde kind), vaak gebruikt (bij hetzelfde kind).

Aanbevelingen

Colofon

Sharon Detrick

Themakatern

Geweld tegen kinderen
in detentie

De Nederlandse overheid heeft de verplichting om “alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied” te nemen om kinderen in Nederland te beschermen tegen alle vormen van geweld (artikel 19 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind). Hieronder vallen “alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of misbruik, met inbegrip van seksueel misbruik”. Dit geldt voor alle kinderen en in het bijzonder voor kwetsbare groepen zoals kinderen in detentie die, zoals uit onderzoek is gebleken, een verhoogd risico lopen op geweld, bijvoorbeeld door het personeel of medege-detineerden en door zelfbeschadiging.

Samenstelling:
Manon Eijgenraam
Carla van Os

Auteurs:
Maartje Berger
Sharon Detrick

Illustratie:
Wim Stevenhagen

Fotografie:
Hollandse Hoogte

Een scala aan overheidsmaatregelen is nodig om de veiligheid van jongeren in detentie te garanderen en deze jongeren te beschermen tegen geweld. Bij beleidsontwikkeling moeten diverse instanties, waaronder de justitiële jeugdinstellingen, betrokken zijn. Kennis gebaseerd op de deskundigheid en werkervaringen van het personeel van justitiële jeugdinstellingen dat zich dagelijks inzet voor deze jongeren is daarbij onmisbaar. Daarnaast moet er naar de kinderen en hun families geluisterd worden en moet er rekening worden gehouden met hun ervaringen en meningen.

Opmaak en vormgeving:
Charlotte Boersma
Ernst van Leeuwen

De overheid is verplicht om toezicht te houden op de veiligheid van jongeren in justitiële jeugdinstellingen. Daarbij hoort onder meer een systeem voor het verzamelen, verwerken en publiceren van effectieve data door een centrale autoriteit. Het onderzoek *Violence against Children in Conflict with the Law* van Defence for Children heeft aangetoond dat de Nederlandse overheid hierin tekortschiet.

Eindredactie:
Manon Eijgenraam

Defence for Children doet de volgende aanbevelingen. De Nederlandse overheid dient maatregelen te nemen zodat:

- * elk jaar bruikbare en voldoende gegevens over de veiligheid van jongeren in detentie en het plaatsvinden van geweld openbaar worden gemaakt en gepubliceerd worden door het Ministerie van Justitie, waarbij de twaalf geweldsindicatoren ontwikkeld door Defence for Children als leidraad dienen te worden gebruikt;
- * de Dienst Justitiële Inrichtingen van het Ministerie van Justitie bruikbare en voldoende gegevens over de veiligheid van jongeren in detentie en het plaatsvinden van geweld op regelmatige basis verzamelt, verwerkt en bekendmaakt aan de Minister van Justitie;
- * alle justitiële jeugdinstellingen de vereiste gegevens over de veiligheid van jongeren in detentie en het plaatsvinden van geweld registreren en regelmatig rapporteren waar nodig onmiddellijk, aan de Dienst Justitiële Inrichtingen van het Ministerie van Justitie en de Minister van Justitie;
- * het aantal kinderen in detentie vermindert, waarbij de verplichting uit het Kinderrechtenverdrag om de opsluiting van een kind alleen als uiterste maatregel te hanteren, dient te worden gerespecteerd en nageleefd door het gebruik van geschikte alternatieven voor institutionalisering, alsook een beter beleid ter preventie van jeugd-criminaliteit;
- * het huidige beleid en de wet- en regelgeving ter bescherming van de veiligheid van jongeren in detentie en voorkoming van het plaatsvinden van geweld in volledige overeenstemming is met het Kinderrechtenverdrag, met name op het gebied van de toegestane ordemaatregelen en disciplinaire straffen in de justitiële jeugdinstellingen, het gebruik van dwang(middelen) en geweld door het personeel, en de bescherming van jongeren in detentie tegen zelfbeschadiging en geweld door medege-detineerden.

Oktober 2008

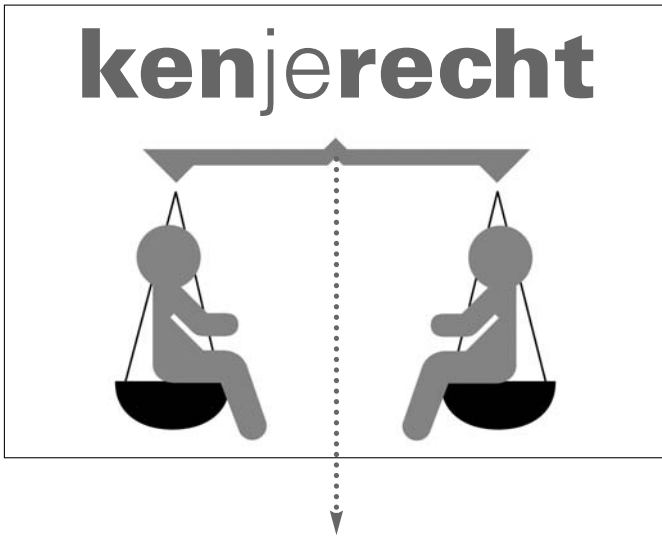
Dit is een uitgave van
Defence for Children
International
in samenwerking met
Unicef Nederland

Bezoekadres:
Cruquiusweg 68-70
1019 AH Amsterdam

Postadres:
Postbus 328
1000 AH Amsterdam

Telefoon: 020-4203771
Fax: 020-4203832
www.defenceforchildren.nl

© Defence for Children
International Nederland

Bij oma wonen

De twaalfjarige Hassan belt met de Kinder- en Jongerenrechtswinkel. Hij woont met zijn Marokkaanse moeder en zijn jongere zusje van elf al zes jaar in Nederland. Zijn biologische vader is met de noorderzon vertrokken en die heeft hij al jaren niet gezien. De reden dat hij belt is dat zijn moeder van plan is om met het gezin op vakantie te gaan naar Marokko. Op zich is dat niet zo'n probleem, ze zijn wel vaker familie gaan opzoeken in Marokko. Maar dit jaar heeft Hassan het idee dat ze wel eens daar zouden kunnen blijven en dat wil hij niet. Zijn moeder zit de laatste tijd uren achter elkaar aan de telefoon met zijn tante. Ze is dan vaak heel emotioneel. Zijn zusje en hij zijn afgelopen jaar onder toezicht gesteld en zijn moeder heeft daar grote problemen mee. Met zijn moeder gaat het sowieso al een paar jaar niet zo goed. Ze krijgt hulp van een psycholoog en slikt al een tijdje medicijnen. De ondertoezichtstelling heeft haar niet vrolijker gestemd. Ze is bang dat de kinderen uit huis worden geplaatst. En elke keer als de gezinsvoogd is langs geweest heeft ze last van woedeaanvallen. Hassan en zijn zusje zijn op zulke momenten heel erg bang voor haar. Gelukkig hebben de kinderen goed contact met hun oma, de moeder van hun vader. Daar gaan ze vaak na schooltijd heen en ze logeren er ook vaak in de weekenden. Hassan wil weten of hij niet iets kan doen zodat hij met zijn zusje bij zijn oma kan gaan wonen. Hij wil in ieder geval niet met zijn moeder op vakantie. Oma zit naast Hassan als hij belt en ze wil weten of zij zelf ook niet iets kan doen om te verhinderen dat de kinderen straks naar Marokko verdwijnen.

Allereerst leggen wij uit dat de moeder de enige is met gezag. Dat betekent dat zij alleen beslissingen kan nemen over de kinderen wat betreft hun woon- en verblijfplaats en ook andere belangrijke dingen mag bepalen. Aangezien de kinderen onder toezicht staan, kan oma wel de gezinsvoogd inlichten over haar zorgen. De gezinsvoogd kan kijken of er reden is voor bijvoorbeeld een machtiging uithuisplaatsing. De gezinsvoogd zou met de moeder van Hassan kunnen overleggen of zij het een goed idee vindt dat haar kinderen bij oma gaan wonen. Er kan dan worden overgegaan tot een vrijwillige uithuisplaatsing. Als moeder niet wil meewerken kan de gezinsvoogd een verzoek bij de rechter indienen voor een machtiging uithuisplaatsing. De kinderrechter zal dit verzoek toewijzen als hij vindt dat het in het belang van Hassan en zijn zusje is.

Oma kan het beste contact opnemen met de gezinsvoogd bij Bureau Jeugdzorg om haar zorgen te uiten. Deze kan dan kijken of er reden is voor een machtiging uithuisplaatsing. Met Hassan maken we de afspraak dat hij bij ons langskomt om een brief aan de rechter te schrijven, waarin hij kan aangeven dat zijn zusje en hij graag bij hun oma willen wonen.

Deze casus is geschreven door Susanne Terhegen, medewerker bij de Kinder- en Jongerenrechtswinkel Amsterdam.

Kinder- en jongerenrechtswinkels

Amsterdam	020 6260067	www.jongerenrechtswinkel.nl
Den Haag	070 3466325	www.kinderrechtswinkeldenhaag.nl
Rotterdam	010 4120208	www.kjrwrotterdam.nl
Groningen	050 3125040	www.kjrw-noord.nl
Leiden	071 5130530	www.kinderrechtswinkelleiden.nl
Maastricht	043 3259757	www.kjrwlimburg.nl
Nijmegen	024 3601733	www.kinderrechtswinkel gelderland.nl

www.kinderrechtswinkel.nl

Op 3 mei 2008 is het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap in werking getreden. Dit Verdrag is het eerste internationale verdrag waarin de rechten van mensen met een handicap zijn geregeld. Geeft dit Verdrag kinderen met een handicap nu meer rechten? En hoe is het verder geregeld met de rechten van kinderen met een handicap?

Gelijke kansen voor iedereen

De rechten van kinderen met een handicap

Manon Eijgenraam

Kinderen met een handicap hebben dezelfde rechten als kinderen zonder handicap. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar overal ter wereld worden kinderen met een handicap achtergesteld en gediscrimineerd. De rechten van deze kinderen zijn vastgelegd in onder meer de artikelen 2 en 23 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en in het onlangs in werking getreden Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (Gehandicaptenverdrag).¹ In beide Verdragen staat dat deze kinderen dezelfde rechten hebben als kinderen zonder handicap, maar ook dat kinderen met een handicap extra bescherming nodig hebben. Er leven in de wereld ongeveer 150 miljoen kinderen met een handicap.² Meer dan tachtig procent woont in een ontwikkelingsland. Het merendeel van deze kinderen – 90 tot 98 procent – gaat niet naar school.³ En de meeste handicaps, veroorzaakt door oorlog, armoede en ziekte, zijn te voorkomen. Het doel van het nieuwe Gehandicaptenverdrag is om “alle personen met een handicap volledig te kunnen laten meegenieten van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op een gelijk niveau waarbij hun rechten worden bevorderd, beschermd en gewaarborgd en waarbij ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid wordt bevorderd” (artikel 1 Gehandicaptenverdrag). Het Verdrag moet er voor zorgen dat deze mensen niet alleen worden gezien als mensen met een handicap maar ook als mensen met gelijke rechten, die op een gelijkwaardige manier deel uit maken van de maatschappij. In het Gehandicaptenverdrag wordt geen eenduidige definitie gegeven van het begrip ‘handicap’. Wel staat er dat personen met een handicap personen zijn met “langdurige, fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen belet-

ten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving” (artikel 1 Gehandicaptenverdrag). Ook in artikel 23 IVRK – het artikel dat gaat over kinderen met een handicap in het Kinderrechtenverdrag – staat geen definitie van het begrip ‘handicap’. Wel maakt het IVRK, in tegenstelling tot het Gehandicaptenverdrag, onderscheid tussen geestelijk en lichamelijk gehandicapte kinderen.

Het Gehandicaptenverdrag is tot nu toe door 29 landen geratificeerd en het IVRK door 193 landen (en is daarmee het meest geratificeerde Verdrag ter wereld). Het IVRK is voor Nederland in 1995 in werking getreden. Het Gehandicaptenverdrag heeft de Nederlandse regering wel al ondertekend, maar nog niet geratificeerd. Het is het streven van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport om het Verdrag binnen de huidige kabinetsperiode te ratificeren.⁴ Het Verdrag is in het Nederlands vertaald. De staatssecretaris is nu bezig met het maken van een analyse van de consequenties van het Verdrag voor de Nederlandse wetten en regelingen.

De rechten van kinderen met een handicap

Het Comité inzake de Rechten van het Kind vindt dat landen meer moeten doen om de rechten van kinderen met een handicap te waarborgen. In zijn *General Guidelines for Periodic Reports* vraagt het Comité aan landen om in hun rapportage aan het Comité uitdrukkelijk aan te geven of gehandicapte kinderen op enigerlei wijze worden gediscrimineerd en wat er aan gedaan wordt om discriminatie van deze groep te voorkomen en tegen te gaan.⁶ Daarnaast heeft het Comité een *General Comment* uitgebracht over de rechten van kinderen met een handicap. Deze *General Comment* biedt begeleiding aan staten om de rechten van kinderen met een handicap beter te implementeren.

De opstellers van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap hebben op veel fronten rekening gehouden met gehandicapte kinderen maar ook met kinderen van gehandicapte ouders. In het Verdrag wordt het woord 'kind' of 'kinderen' 35 keer genoemd. In de preambule staat dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden ten volle moeten kunnen genieten. Een van de grondbeginselen uit het Verdrag is het respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit. Er is zelfs een heel artikel gewijd aan kinderen met een handicap (artikel 7 Gehandicaptenverdrag) en aan de eerbiediging van het gezinsleven (artikel 23 Gehandicaptenverdrag).

Het artikel over kinderen in het Gehandicaptenverdrag is grotendeels gebaseerd op bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag. Bij sommige artikelen wordt het recht herhaald (zoals het artikel over het belang van het kind), soms is het artikel in het Gehandicaptenverdrag meer uitgewerkt dan het IVRK en sommige artikelen geven aanvullende bepalingen. Zo staat er in artikel 7 van het Gehandicaptenverdrag dat bij alle beslissingen die gaan over kinderen met een handicap hun belangen de eerste overweging moeten vormen. Dit is ook zo opgenomen in artikel 3 IVRK. Ook hebben kinderen met een handicap het recht om hun mening te geven over alle onderwerpen die op hen betrekking hebben (zie ook artikel 12 IVRK). Wel moet dit in overeenstemming zijn met hun leeftijd en ontwikkeling en moeten zij ondersteuning krijgen om dat recht te realiseren die past bij hun handicap en leeftijd.

Recht op onderwijs

Verder is het recht op onderwijs stevig verankerd in het Gehandicaptenverdrag (artikel 24). Kinderen met een handicap moeten van hun recht op

onderwijs kunnen genieten zonder discriminatie. De overheid moet zorgen voor een onderwijssysteem op alle niveaus en voor voorzieningen zodat kinderen met een handicap ook kunnen leren. De overheid moet ervoor zorgen dat kinderen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van gratis en verplicht basisonderwijs of van het voortgezet onderwijs. Dit recht is ook vastgelegd in artikel 28 IVRK.

Recht op bescherming

Er is ook een artikel gewijd aan het recht op bescherming tegen geweld en misbruik (artikel 16 Gehandicaptenverdrag, zie ook artikel 19 IVRK). Kinderen worden in dit artikel niet specifiek genoemd. Toch is dit een belangrijk artikel omdat kinderen met een handicap, en dan vooral meisjes, een groter risico lopen mishandeld te worden, zowel lichamelijk, psychisch of seksueel.⁶

Recht op leven

In het verlengde van het recht op bescherming ligt het recht op leven (artikel 10 Gehandicaptenverdrag en artikel 6 IVRK). Dit recht wordt als het gaat om gehandicapte kinderen vaak geschonden. Het komt voor dat ouders deze kinderen doden of het kind laten dood gaan, door het onthouden van voedsel en zorg. Het Comité inzake de Rechten van het Kind roept staten op om ouders te ondersteunen bij het opvoeden van hun gehandicapte kinderen, en als ouders hun kind zorg onthouden of zelfs doden dit niet onbestraft te laten.⁷

Non-discriminatie

Voor kinderen met een handicap zijn de artikelen 2 en 23 IVRK de belangrijkste artikelen. In artikel 2 IVRK (non-discriminatie) wordt het eerbiedigen van de rechten van kinderen met een handicap zonder discriminatie expliciet genoemd. Deze kinderen zijn extra kwetsbaar en moeten daardoor extra beschermd worden tegen discriminatie. Het Kinderrechtenverdrag was hiermee het eerste Verdrag dat de handicap erkende als grond voor de bescherming tegen discriminatie.

Artikel 23 IVRK moet ervoor zorgen dat kinderen met een handicap een volwaardig en behoorlijk leven kunnen leiden, in omstandigheden die hun waardigheid verzekeren, hun zelfstandigheid bevorderen en een actieve deelneming aan de maatschappij vergemakkelijken. De boodschap achter dit artikel is dat kinderen met een handicap betrokken moeten worden bij de maatschappij.⁸

Speciale voorzieningen voor deze kinderen moeten waar mogelijk gratis aangeboden worden waarbij rekening moet worden gehouden met de financiële middelen van de ouders. Deze speciale voorzieningen dienen zo ontworpen te worden dat kinderen met een handicap hier effectief toegang tot hebben zodat ze kunnen profiteren van onderwijs, training, gezondheidszorg, revalidatie, recreatiemogelijkheden

Foto: Hollandse Hoogte/Hans Heus

Jongerendelegatie

Marjolein Buis (20 jaar) sprak als lid van de jongerendelegatie op maandag 6 oktober 2008 met het Comité inzake de Rechten van het Kind over de naleving van de rechten van kinderen met een lichamelijke beperking. Haar belangrijkste kinderrechtswens is dat kinderen en jongeren met een lichamelijke beperking alle mogelijkheden hebben om zich net als leeftijdsgenoten te kunnen ontplooiën. Die mogelijkheden hebben Nederlandse kinderen met een beperking bij lange na nog niet. Aangezien de speciale voorzieningen die deze kinderen nodig hebben er niet of onvoldoende zijn, kunnen zij zich minder goed zelfstandig ontplooiën dan hun leeftijdsgenoten. Zo zijn scholen te weinig bereid zich aan te passen en is het gebruik van openbaar vervoer te weinig toegesneden op de behoeften van deze kinderen. Daardoor hebben kinderen met een beperking geen gelijke kansen.

en voorbereid worden op de arbeidsmarkt.

Recht op gezinsleven

In het Gehandicaptenverdrag is ook het recht op eerbiediging van het gezinsleven geregeld. Artikel 23 van het Gehandicaptenverdrag regelt onder meer het recht van personen met een handicap om bewust en in vrijheid te kiezen voor het stichten van een gezin en over het gewenste aantal kinderen. Dit is, wat betreft het beschermen van de rechten van het kind, een manco in het Verdrag. Er wordt ook bij dit artikel namelijk geen rekening gehouden met het belang van het kind. Voor sommige ouders met een handicap is het opvoeden van kinderen niet haalbaar.⁹ Nederland is tot nu toe het enige land dat bij dit artikel een voorbehoud heeft gemaakt. De Nederlandse regering stelt dat het belang van het kind bij het stichten van een gezin doorslaggevend moet zijn.

Tevens is het recht om de vruchtbaarheid te behouden vastgelegd in het Verdrag. In Nederland wordt het verstandelijk gehandicapte wensouders dikwijls krachtig afgeraden om (nogmaals) vader of moeder te worden, omdat zij de ontwikkeling van hun kind onvoldoende kunnen waarborgen en zij bij de opvoeding meestal afhankelijk zijn van de steun van derden. Het kabinet zet in op het ontmoedigen van de kinderwens bij verstandelijke gehandicapten. Actieve preventie of dwang is voor het kabinet een brug te ver.¹⁰ Desondanks is het Partij van de Arbeid Tweede Kamerlid, Van Dijken, nu bezig met het opstellen van een initiatiefwetsvoorstel voor verplichte anticonceptie bij falend ouderschap, vooral gericht op verstandelijk gehandicapte ouders.

Ook het recht op adoptie mag volgens het Gehandicaptenverdrag aan personen met een handicap niet ontnomen worden. Adoptie moet dan wel in het belang van het kind zijn. Dit is in overeenstemming met artikel 21 IVRK.

De overheid dient daarnaast het recht op gezinsleven van kinderen met een handicap te waarborgen, dit is om te voorkomen dat kinderen met een handicap worden verborgen, verstoten, verwaarloosd of buitengesloten door hun ouders. Om ervoor te zorgen dat (gehandicapte) ouders en

(gehandicapte) kinderen hun recht op gezinsleven kunnen uitoefenen zijn overheden verplicht om hen ondersteuning te bieden.

Gelijke kansen voor iedereen

Het jaar 2007 was het Europese jaar van "gelijke kansen voor iedereen". Dit jaar was erop gericht om de Europese burgers bewuster te maken van hun recht op gelijke behandeling en een leven dat vrij is van discriminatie. Het nieuwe Gehandicaptenverdrag past goed bij dit thema.

Het Gehandicaptenverdrag creëert geen nieuwe rechten voor kinderen met een handicap, maar bundelt en benadrukt de rechten van deze kinderen. De meerwaarde van dit nieuwe Verdrag is dat de rechten van personen, en meer specifiek de rechten van kinderen, met een handicap weer eens extra worden benadrukt: kinderen met een handicap hebben dezelfde rechten als kinderen zonder handicap. Door de komst van het Gehandicaptenverdrag komt er meer aandacht voor de rechten van kinderen met een handicap. Want ondanks het feit dat de meeste rechten uit het Gehandicaptenverdrag al in andere mensenrechtenverdragen – zoals het Kinderrechtenverdrag – zijn neergelegd, worden veel rechten van kinderen met een handicap nog altijd geschonden.

Manon Eijgenraam is als jurist werkzaam bij Defence for Children - ECPAT en tevens eindredacteur van dit tijdschrift.

Noten

1. New York, 13 december 2006, Trb. 2007, 196.
2. *General Comment* van het Comité inzake de Rechten van het Kind, 27 februari 2007, CRC/C/GC/9, p. 1.
3. Bell, B. (2008). Disabled rules: how will the new UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities impact on children? *ChildRight*, nr. 248, p. 24.
4. Brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal van 17 maart 2008, Kamerstukken II 2007-08 24 170, nr. 82, p. 1.
5. *General Comment* van het Comité inzake de Rechten van het Kind, 27 februari 2007, CRC/C/GC/9, p. 9.
6. Lansdown, G. (2008). *Draft version of Promoting the rights of children with disabilities. A guide to using the Convention on the Rights of Persons with Disabilities with the Convention on the Rights of the Child. Save the Children*, p. 126.
7. *General Comment* van het Comité inzake de Rechten van het Kind, 27 februari 2007, CRC/C/GC/9, p. 4.
8. Hierbij moet vooral gedacht worden aan personen met een zware verstandelijke handicap. Zie voor meer informatie over het opvoeden van kinderen door ouders met een verstandelijke beperking; Lever, M. (2007). "Ouders met een verstandelijke beperking. Als wij in nood zijn, dan is ze er". *Tijdschrift voor de Rechten van het Kind*, nr. 4, p. 12-14.
9. Kamerstukken II 2005-06 30 300 XVI, nr. 125, p. 1.
10. UN Document CRC/C/85.

Kinderrechten wereldwijd

Verenigde Naties

Resolutie tegen seksueel geweld

Op 30 juni 2008 heeft de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties unaniem de resolutie tegen daden van seksueel geweld tegen burgers in conflictgebieden aangenomen. De Veiligheidsraad heeft geconcludeerd dat seksueel geweld tegen vrouwen en kinderen in conflictgebieden een veel voorkomend en systematisch verschijnsel is geworden. In de resolutie wordt onder andere vastgesteld dat seksueel geweld wordt gekwalificeerd als een oorlogswapen en een bedreiging van de internationale veiligheid. Zie voor meer informatie: www.un.org – resolution 1820 (2008)

Zitting 50 van het Kinderrechtencomité

In januari en februari 2009 bespreekt het Comité inzake de Rechten van het Kind de landenrapportages van Tsjaad, Noord-Korea, Democratische Republiek Congo, Malawi, Moldavië en van Nederland. Ook worden de rapporten over het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie van Malediven en Nederland besproken. Tevens bespreekt het Comité de rapporten over het Facultatief Protocol inzake de betrokkenheid van kinderen in gewapende conflicten van Malediven, Moldavië en Tunesië. De landenrapporten en de *concluding observations* van het Comité zijn te vinden op www.ohchr.org -> Committee on the Rights of the Child

Nederlandse rapporteert aan het Comité

Het Comité inzake de Rechten van het Kind neemt in januari 2009 de naleving van kinderrechten in Nederland onder de loep. Dit is de derde keer dat Nederland aan het Comité rapporteert over de situatie van kinderrechten in Nederland. Voor de eerste keer rapporteert de Nederlandse regering ook over de naleving van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, dat een aanvulling vormt op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Nederland is sinds 23 september 2005 partij bij dit protocol. Het Kinderrechtencollectief schreef in samenwerking met andere non-gouvernementele organisaties (NGO's) twee rapporten: een over de implementatie van het kinderrechtenverdrag en een over de implementatie van het protocol in Nederland. De NGO-rapporten zijn in de zomer van 2008 samen met een jongerenrapport naar

het Comité gestuurd. Tijdens de pre-session op 6 oktober 2008 sprak een vertegenwoordiging van het Kinderrechtencollectief en een jongerendelegatie met het Comité over de naleving van kinderrechten in Nederland. De rapporten zijn te vinden op: www.kinderrechten.nl - rapportage

Europese Unie

Wedstrijd recht op bescherming

De Europese Commissie van de Europese Unie organiseert een wedstrijd ter bevordering van de rechten van kinderen. De Commissie vraagt kinderen uit alle Europese landen om voor 31 oktober 2008 een poster te ontwerpen die het thema 'het recht van kinderen en jongeren op bescherming binnen de Europese Unie' weergeeft. Kandidaten moeten een team vormen van ten minste vier jongeren in de leeftijdscategorie tien tot achttien jaar en een volwassene. Op de dag van de rechten van het kind, 20 november 2008, wordt in elk deelnemend land de prijs uitgereikt aan drie winnende teams. Deze drie teams maken kans om op 7-9 december 2009 in Brussel de Europese prijs te winnen.

Voor meer informatie zie: www.eurojeugd.eu

Netwerk tegen kinderarmoede

Met steun van de Europese Unie is het Europese Netwerk tegen kinderarmoede opgericht. Het netwerk focust zich op een aantal factoren die van invloed zijn op kinderarmoede: het promoten van toegang van ouders tot werk en opleiding, de rol van onderwijs en gezondheidszorg en de invloed van gebrek aan onderdak of slechte behuizing. In november 2008 organiseert het netwerk een conferentie over kinderarmoede in Brussel.

Voor meer informatie

zie: www.againstchildpoverty.com

Migrantenkinderen in het onderwijs

Op 14 juli 2008 heeft de Europese Commissie van de Europese Unie een Green Paper aangenomen waarin wordt aangekondigd dat de Europese Unie gaat onderzoeken hoe het onderwijsbeleid dient om te gaan met de toegenomen migratie en de interne mobiliteit binnen de Europese Unie. Dit vanwege de achterstandspositie van migrantenkinderen in het onderwijs.

Voor meer informatie zie: www.crin.org

Hoe fout kan je zijn als kind van ouders die het stempel 'fout' hebben gekregen? Die vraag tarte de toekomst van Arezo, Arita, Azita, Susan en Sadaf in de dagen van het generaal pardon. Ze lieten het er niet bij zitten en vormden een comité. Nu kijken zij terug op een succesvolle en soms ook pijnlijke actie.

Comité Foute Kinderen Bestaan Niet

“Ik vond het fijn dat het nu over onze rechten ging”

Carla van Os

Op de eerste werkdag van de huidige regering werd besloten om asielzoekers die onder de oude Vreemdelingenwet – vóór 1 april 2001 – het land waren binnengekomen, een verblijfsvergunning te geven: het generaal pardon. Kinderen met een 1F-ouder kregen geen pardon. 1F is het artikel in het Vluchtelingenverdrag dat bepaalt dat mensen bij wie redelijke vermoedens bestaan dat ze bij oorlogsmisdaden betrokken zouden kunnen zijn, geen vluchtelingenbescherming krijgen. Hoe moesten de kinderen van deze 1F-ers aan hun klasgenoten en vrienden uitleggen dat ze niet onder het pardon vielen?

Opkomen voor je eigen rechten

Op 11 oktober 2007 kwamen Arita, Azita, Arezo, Susan en Sadaf voor het eerst samen. Allemaal dochters van Afghaanse 1F-vaders. Strijdvaardig waren ze, zelfbewust. Maar ook bang. Tot nu was het alleen de Immigratie- en Naturalisatiedienst die nare dingen over hun pa zei. Door hun kinderrechtelijk probleem aan de grote klok te hangen, zou het verhaal over hun vaders met de rest van Nederland gedeeld gaan worden. Ze richtten het Comité Foute Kinderen Bestaan Niet op. De meiden zijn boos over het gemak waarmee de Nederlandse overheid hun vaders van gruwelijke daden beschuldigt, zonder dat daar strafrechtelijk bewijs voor wordt gezocht, laat staan gevonden. Na een zware discussie kwamen ze overeen om toch eerst en vooral voor de belangen en rechten van de kinderen van 1F'ers op te komen. Zij hadden onder het pardon moeten vallen, zoveel was zeker. “Op school vragen soms ook mijn leraren hoe het komt dat we zolang in

Nederland zijn en dat we niet onder de pardonregeling vallen. Dan ben ik even stil want ik weet niet hoe ik het moet uitleggen. Moet ik zeggen dat mijn vader in de 1F-groep zit of ons hele gezin? Want als mijn vader in de 1F-groep zit waarom valt de rest van ons gezin dan niet onder het pardon? Wij worden niet hetzelfde behandeld als de rest van de kinderen die meer dan vijf jaar in Nederland wonen, want die kinderen vallen wel onder het pardon. Is dit gelijke behandeling van kinderen?”, meent Azita. “Ik heb recht op mijn eigen rechten”.

Totaalactie

De acties van het Comité zijn met recht samen te vatten als een 'totaalactie'. Ze hebben met woordvoerders asiel in de Tweede Kamer gepraat. Ze maakten een documentaire met de EO, deden hun verhaal in vele kranten en bij radioprogramma's. Ze waren bij Pauw en Witteman en organiseerden een expertmeeting. En ze wérden gehoord. Letterlijk. Op 3 september 2008, een jaar na de oprichting van het Comité werden ze gehoord door de Vaste Kamercommissie van Justitie in de Tweede Kamer. “Ik zat echt te shaken”, schrijft Arita. “Ik vond dat de Kamerleden met heel veel aandacht naar ons luisterden”, zegt Arezo. “Sommige reacties waren wel heel erg hard”, vindt Susan. Sadaf zegt: “Ik vond het wel heel fijn dat het nu eens over onze rechten, onze toekomst ging. Ondanks de pittige vragen stonden wij gewoon sterker”. En dat is een feit. Er is een oplossing gekomen voor de kinderen van 1F-ers. Als ze tien jaar in Nederland zijn, krijgen ze een verblijfsvergunning. Tien jaar is veel te lang, zo vinden de meiden en Justitia et Pax en Defence for Children die het Comité hebben begeleid. “Ik ben supertrots op wat we bereikt hebben met ons Comité”, zegt Arita, “alleen héél jammer dat ze die grens van tien jaar niet verlaagd hebben!”

Foto: Kees Bakker

MISHANDELDE KINDEREN (AAN HET WOORD...)

Danielle Vogels Esch: Quirijn 2008-09-07 ISBN-13: 978-90-808555-9-5

HERZIENING KINDERBESCHERMINGSMAATREGELEN. COMMENTAREN OP HET VOORONTWERP VAN WET FJR-CONGRESBUNDEL

Mariëlle Bruning en Jeanette Kok (red). Deventer: Kluwer 2008. ISBN978-90-13-05302-9

Jongeren over kindermishandeling

Kindermishandeling komt vaker voor dan we denken. Dat werd weer pijnlijk duidelijk na publicatie van de resultaten van de onderzoeken van Francien Lamers-Winkelmann e.a. en Rien IJzendoorn e.a. en de studie van de Verenigde Naties naar Geweld tegen kinderen. Ondanks de omvang van kindermishandeling in Nederland en wereldwijd blijft het een onderwerp dat moeilijk bespreekbaar is. Niet alleen voor de kinderen en jongeren die er direct mee te maken krijgen of hebben gekregen. Ook voor professionals die er beroepsmatig alert op dienen te zijn en in kunnen grijpen.

In dit boek vertellen zes jongeren over hun ervaringen met kindermishandeling en wat dit betekent in hun dagelijks leven. Het is moedig van deze zes jongeren om hun verhaal te vertellen. Andere kinderen en jongeren die iets vergelijkbaars meemaken kunnen zich in hun verhalen herkennen en zich gesteund voelen dat zij niet alleen staan met hun probleem. Door het boek te lezen weten zij dat er veel meer kinderen en jongeren zijn die soortgelijke ervaringen hebben. En dat besef kan helpen om te beginnen om er over te praten. Het boek moedigt kinderen en jongeren die mishandeld worden dan ook aan om te praten: "Praten is de eerste stap die nodig is om het te laten veranderen."

Praten alleen is echter niet voldoende. Dit bijzondere boek beschrijft dat het voor veel mensen moeilijk is om daadwerkelijk te luisteren naar verhalen van kinderen die dit meemaken. Daarom spoort het boek tegelijkertijd lezers aan om kinderen die vertellen dat ze mishandeld worden serieus te nemen en hen te ondersteunen. Het boek is dus niet alleen bedoeld voor kinderen en jongeren die zelf ervaring hebben met mishandeling, maar eigenlijk voor iedereen.

Achter elk verhaal staat een rijtje met tips voor lotgenoten, vrienden en vriendinnen. Zo worden lotgenoten na het verhaal van Chuck aangeraaden net zolang door te gaan met zoeken "tot je iemand hebt gevonden die je gelooft en samen met jou op zoek gaat naar goede hulp". Chuck vertelt dat hij aan zijn leraar vertelde dat zijn vader hem sloeg, maar dat zij hem niet hielp: "Het enige wat ze kon doen was naar huis bellen om te vragen wat er aan de hand was, zei ze. Volgens mij was dat alleen ter controle. Om te kijken of het waar was. Mijn broertje en ik wilden niet dat ze belde, omdat we dan thuis problemen zouden krijgen. Mijn leraar zei: 'Dan kunnen we niks doen. Probeer je maar te concentreren op school.' Ik had het idee dat ik niet serieus werd genomen. Daardoor had ik een enorm rot gevoel."

Het serieus nemen van kinderen en jongeren lijkt vanzelfsprekend maar is dat in de praktijk vaak niet. Voor kinderen en jongeren die te maken hebben met mishandeling is het van groot belang dat hun signalen en verhalen door hun omgeving worden erkend en begrepen. Daarom alleen al zou dit boek voor professionals die voor en met kinderen en jongeren werken verplichte kost moeten zijn.

Mirjam Blaak

Kinderen beter beschermd in de nieuwe wet

In de kindermishandeling staat de ontwikkeling van het kind centraal en fungeert het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) als leidraad, zo is te lezen in de Memorie van Toelichting bij het voorontwerp van de Wet tot herziening van kindermishandelingmaatregelen. Wat stond dan de afgelopen eeuw centraal als de overheid besloot dat er moest worden ingegrepen in een gezin om het kind beter te kunnen beschermen? De fundamenten van het voorontwerp van de Wet tot herziening kindermishandelingmaatregelen zijn zó vanzelfsprekend dat het ondenkbaar lijkt dat er veel kinderrechtelijke woorden aan vuil te maken zouden zijn. Niets is minder waar. De Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht (FJR) organiseerde in december 2007 een conferentie over de zorgpunten rondom de wet. De sprekers hebben hun kritische én positieve noten op papier gezet voor een congresbundel. Theo Koens, lid van het gemeenschappelijk hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba, geeft in de bundel een helder overzicht van de belangrijkste veranderingen. Zo komt er een algemene gezagsbeëindigingsmaatregel in plaats van de ontheffing en ontzetting. De maatregel moet noodzakelijk zijn voor het onbedreigd opgroeien van de minderjarige als de ouder zijn opvoedingstaak niet binnen aanvaardbare termijn kan hervatten of zijn gezag misbruikt. Instemming van de ouder, zoals nu nodig is bij ontheffing, is niet langer vereist. Als de ouders wel binnen aanvaardbare termijn hun opvoedingstaak kunnen hervatten, kan de gezagsbeperkende maatregel ondertoezichtstelling worden uitgesproken.

Jaap Doek, voormalig voorzitter van het Comité inzake de Rechten van het Kind en emeritus-hoogleraar familie- en jeugdrecht, toetst het wetsvoorstel aan het IVRK. Doek ziet enkele positieve aspecten, waarvan de voornaamste misschien is dat de voorgestelde kindermishandelingmaatregelen het kind en zijn ontwikkeling centraal stellen. De kinderrechtelijke zorgen betreffen de verruiming van de mogelijkheden voor de overheid om in te grijpen in het gezinsleven en de rechtspositie van de minderjarige. De overheid moet de sociaal economische voorwaarden scheppen voor het onbelemmerd kunnen opgroeien van kinderen, waarbij armoede geen grond mag worden om in te grijpen in het gezin. Verder maakt Doek zich zorgen over de praktische toepassing van de verruimde bevoegdheden die kinderen krijgen in het wetsvoorstel. Hij vreest een magere uitvoering van de verplichtingen uit artikel 12 IVRK, het recht op participatie en het recht om gehoord te worden in gerechtelijke procedures. Daarvoor is het nodig dat de minderjarige in begrijpelijke taal voldoende wordt aangemoedigd gebruik te maken van zijn bevoegdheden. Goede voorlichting is daarbij onmisbaar, betoogt Doek. Het zijn maar twee voorbeelden van de reeks lezenswaardige artikelen die de FJR-congresbundel biedt. Andere bijdragen werpen een licht op de veranderingen die de herziening brengt voor de Raad voor de Kinderbescherming en de Bureaus Jeugdzorg, en voor de positie van kinderen, ouders en pleegouders. Bij het ter perse gaan van dit tijdschrift is nog niet bekend in hoeverre de commentaren invloed hebben gehad op het definitieve wetsvoorstel.

Carla van Os

KINDERRECHTEN NIEUWS

Wereldcongres tegen seksuele uitbuiting van kinderen

Van 25 tot en met 28 november 2008 vindt in Rio de Janeiro, Brazilië, het derde Wereldcongres tegen seksuele uitbuiting van kinderen en jongeren plaats. Dit congres wordt georganiseerd door de regering van Brazilië, ECPAT, UNICEF en door de NGO Group on the Rights of the Child. Het congres heeft vijf thema's: vormen van commerciële seksuele exploitatie en nieuwe scenario's, het juridische kader en de verantwoordelijkheden, het integreren van verschillend beleid, initiatieven van maatschappelijke verantwoordelijkheid en strategieën voor internationale samenwerking. Het congres is bedoeld voor overheden, de Verenigde Naties, de private sector en andere belanghebbenden.

Voor meer informatie zie: www.iiicongressomundial.com

Kindersterfte daalt wereldwijd

In 2007 is het aantal kinderen dat sterft wereldwijd gedaald. Dit heeft UNICEF op 12 september 2008 bekend gemaakt. In 2007 zijn er 9,2 miljoen kinderen onder de vijf jaar gestorven. In 2006 waren dit er nog 9,7 miljoen. Vooral de situatie in Latijns-Amerika en Oost-Europa is volgens UNICEF verbeterd. Dit komt voornamelijk door het bevorderen van borstvoeding en de bestrijding van malaria. In Afrika sterven de meeste kinderen. Aids is hiervan de grootste oorzaak. Het terugdringen van de kindersterfte is een van de Millenniumdoelen.

Voor meer informatie zie: www.unicef.nl -> nieuws

Pleegouders

De Minister voor Jeugd en Gezin vindt dat de rechten en plichten van pleegouders beter gewaarborgd moeten worden. Hiervoor moet de Wet op de jeugdzorg worden gewijzigd. Daarnaast wil hij dat er meer mensen gestimuleerd worden om pleegouder te worden. Dit schrijft hij in een brief op 22 juli 2008 aan de Tweede Kamer.

Voor meer informatie zie: www.overheid.nl -> officiële publicaties -> Kamerstukken II 2007-08 31 279, nr. 3.

Verwijsindex Antilliaanse jongeren

De Minister voor Wonen, Wijken en Integratie mag een databank aanleggen met gegevens van Antilliaanse probleemjongeren. Dat heeft de Raad van State op 3 september 2008 besloten in de zaak die het Overlegorgaan Caraïbische Nederlanders had aangespannen. De Raad van State zegt dat onderscheid naar etniciteit in dit geval mag, omdat de problemen van Antilliaanse risicogroepen ernstiger zijn dan die van andere risicogroepen.

Zie voor meer informatie: www.justitie.nl -> nieuws

Executie van jongeren

Uit het rapport *The Last Holdouts* van de *Human Rights Watch*, dat op 10 september 2008 is gepubliceerd, blijkt dat er vijf landen in de wereld verantwoordelijk zijn voor de executie van 32 jongeren sinds 2005. Het gaat om Iran, Saudi-Arabië, Sudan, Pakistan en Jemen. In alle andere landen ter wereld is het verboden om minderjarigen ter dood veroordelen – kinderen die nog geen achttien waren ten tijde van het plegen van het delict. Zie voor meer informatie: www.hrw.org -> Children's Rights -> report

Kindersterfte onder allochtone kinderen

Volgens de resultaten van het promotieonderzoek *Ethnic differences in fetal growth, birth weight and infant mortality* van Ernst-Jan Troe hebben allochtone kinderen in Nederland meer kans om in het eerste levensjaar te overlijden dan autochtone kinderen. Allochtone moeders zijn vaak jonger en alleenstaand en hebben vaak een lagere sociaaleconomische status. Dit vergroot het risico op een lager geboortegewicht en op een kortere zwangerschapsduur. Volgens Troe zijn dit de twee factoren die de kans op het overlijden in het eerste levensjaar verhogen. Troe promoveerde op 25 juni 2008 aan de Erasmus Universiteit. Voor meer informatie zie: www.eur.nl -> onderzoek -> publicaties -> Medicine and Health

Meer bescherming voor duomoeders

De Minister van Justitie heeft op 12 augustus 2008 in een brief aan de Tweede Kamer laten weten dat het eenvoudiger wordt voor de niet-biologische moeder om een kind te erkennen, naar aanleiding van het advies van de commissie Kalsbeek die een rapport schreef over 'Lesbisch ouderschap'. Op dit moment kan een niet-biologische moeder alleen de juridische ouder worden van het kind van haar lesbische partner via een adoptieprocedure. In het nieuwe wetsvoorstel zullen lesbische stellen die gebruik maken van een anonieme donor via kunstmatige inseminatie beiden automatisch als juridische ouder worden erkend.

Voor meer informatie zie: www.justitie.nl -> nieuws

Verslavingsprobleem bij jongeren

Volgens de Stichting Informatievoorziening Zorg hebben 7.600 jongeren in 2007 zich bij een kliniek gemeld met een verslavingsprobleem. Dit is 25 procent meer dan in 2006. Vooral het aantal alcohol- en cannabiscliënten is in 2007 gegroeid. Cannabisverslaving blijft de meest voorkomende problematiek onder jongeren.

Zie voor meer informatie de Kerncijfers 2007 van Ladis.

ECPAT NIEUWS

Verfrissingsdoekjes tegen kinderseksstoerisme

Een stropdas, een kaartspel, een sticker, placemats voor restaurants op Schiphol, een rapnummer en verfrissingsdoekjes waren de ideeën tijdens de jaarlijkse finale van de ECPAT promotiewedstrijd 'Stop Kinderseksstoerisme' die op 28 maart 2008 in Breda plaatsvond. Elk jaar organiseert ECPAT Nederland deze wedstrijd voor studenten van Middelbare Toerisme-opleidingen. ECPAT daagt studenten uit om promotiemateriaal te bedenken waarmee de aandacht van reizigers wordt gevestigd op het tegengaan van kinderseksstoerisme. De studenten presenteerden op de Nationale Hogeschool voor Toerisme en Verkeer (NHTV) in Breda hun ideeën aan het aanwezige publiek en de deskundige jury, bestaande uit vertegenwoordigers uit de reisindustrie, het toerismeonderwijs en ECPAT. De jury beoordeelde de plannen van de studenten aan de hand van de volgende criteria: originaliteit, uitvoerbaarheid op korte termijn, groot bereik onder reizigers, een grote kans van slagen en realiseerbaarheid binnen een budget van € 1.800. Dit budget wordt beschikbaar gesteld door Plan Nederland. De studenten van Leeuwenborgh Opleidingen uit Maastricht wonnen dit jaar met hun idee om verfrissingsdoekjes te maken. Met name de symboliek van dit product: 'de handen in onschuld wassen', sprak de jury erg aan. Er wordt op dit moment hard aan gewerkt om de verfrissingsdoekjes daadwerkelijk in productie te brengen. Voor meer informatie: www.ecpat.nl

Train the trainer-handleiding

Naast een trainingshandleiding voor trainers, heeft ECPAT een handleiding geschreven voor het trainen van trainers. Dit boekje is geschreven op basis van de ervaringen bij de ontwikkeling van de training over de bestrijding van handel in en seksuele uitbuiting van minderjarigen. Tijdens dit proces werd duidelijk dat er in Europese landen een tekort is aan deskundige trainers. Er bleek behoefte aan trainers die niet alleen beschikken over kennis van de bestrijding van handel in en seksuele uitbuiting van minderjarigen, maar die ook in staat zijn om een groep beroepskrachten met verschillende achtergronden te trainen.

De handleiding is een houvast voor trainers die andere trainers willen opleiden om training te geven over de bestrijding van kinderhandel. Het boekje is echter met enige aanpassingen, ook te gebruiken door trainers die beroepskrachten willen trainen over andere onderwerpen met betrekking tot het welzijn van kinderen en kinderrechten. Deze handleiding is beschikbaar in het Engels en het Russisch en te bestellen via: info@ecpat.nl

Trainingshandleiding over aanpak kinderhandel

In negentien landen in West-, Centraal- en Oost-Europa, werkten organisaties die aangesloten zijn bij het ECPAT-netwerk, twee jaar lang samen aan het ontwerpen en schrijven van een training en trainingshandleiding ter bestrijding van handel in en seksuele uitbuiting van minderjarigen. Deze training is bedoeld voor beroepskrachten die werken met minderjarigen die risico lopen op of die het slachtoffer zijn van mensenhandel voor seksuele doeleinden. Het doel van de training is om hen bewust te maken van de gevolgen van mensenhandel voor minderjarigen en wat er gedaan kan worden om deze kinderen te beschermen. Daarnaast is de training gericht op het bij elkaar brengen van de verschillende organisaties (politie, justitie, kinderbescherming, jeugdzorg en jeugdhulpverlening) die te maken (kunnen) krijgen met minderjarige slachtoffers van mensenhandel en zo een eerste aanzet te maken tot meer samenwerking. Trainers kunnen deze handleiding gebruiken om zelf een trainingsprogramma samen te stellen en in te vullen. Deze trainingshandleiding bestond al in het Engels en het Russisch, maar is nu in twaalf Europese landen vertaald in de lokale taal of talen en aangepast aan de situatie en wetgeving in het betreffende land. Dit is mogelijk gemaakt door financiering van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken en de OAK Foundation. De trainingshandleiding is ook beschikbaar in het Nederlands. De Nederlandse trainingshandleiding is te bestellen bij ECPAT Nederland: info@ecpat.nl of 020 4203771. De Engelse en Russische trainingshandleiding zijn beschikbaar op de website: www.ecpat.nl

NAAR HET KINDERRECHTENCOMITÉ

Vier jongeren trokken samen met het Kinderrechtencollectief op 6 oktober 2008 naar Genève. Daar zetelt het Kinderrechtencomité dat toeziet op de naleving van het Kinderrechtenverdrag. Elke vijf jaar rapporteren regeringen en kinderrechtenorganisaties aan het Comité hoe het er voor staat met de rechten van het kind. In januari 2009 mag de Nederlandse regering bij het Comité komen uitleggen waarom niet alle kinderen alle kansen krijgen in dit rijke land. In oktober 2008 wilde het Kinderrechtencomité eerst met jongeren en met organisaties praten over hun kinderrechtelijke zorgen.

“Jeugdzorg moet zich aan jongere aanpassen!”

Kevin ten Thij (zeventien jaar) is een van de jongeren die door de Nationale Jeugdraad werd geselecteerd voor de trip naar Genève. Hij heeft er een indrukwekkend pak voor gekocht waarin hij toch superhip blijft door de flitsende gympen en het felle T-shirt die hij erbij draagt. Kevin verblijft al zo'n beetje zijn hele leven in verschillende jeugdzorginstellingen. Hij wilde daarom kinderrechtenschendingen in de jeugdzorg aan de orde stellen in Genève.

Het liefst zou hij gaan staan, daar in dat deftige gebouw van de Verenigde Naties: “dan kom je toch het beste over”. Maar het protocol wil dat hij blijft zitten, de leden van het Comité luisteren ademloos.

“Ik vind dat er binnen jeugdzorginstellingen beter op de privacy van jongeren gelet moet worden”, begint Kevin. “Niet zonder kloppen een kamer op lopen. Maar ook niet alles wat tegen een groepsleider is gezegd, meteen weer doorbrieven aan iedereen.” Kevin is de tel zo'n beetje kwijt geraakt als hij denkt aan alle plaatsen waar hij heeft gezeten. “Ik vind het belachelijk dat jongeren steeds opnieuw ergens anders heen moeten. Bijvoorbeeld als je steeds meer kan en zelfstandiger wordt, dan is er daar weer een nieuwe instelling voor nodig. Het moet andersom: De jeugdzorg moet zich aan de jongere aanpassen!”

